

Yohaneŋâ den tikŋâ zo sâŋm muyageip.

Sâŋm muyage den.

1 ¹Narâk mân kêrep oi kut ŋâi ŋâi muyagibap sâsân, zo Yesuŋâ kore arâpŋâ sâŋm muyagem dâtnâŋgobapkât Anutuŋâ Yesu dukuiip. Yesu zâk sumbem aŋâ ŋâi sâŋgongoi mem gem Yohane nâgâren gam dâtnom tirâpnoŋip. ²Oi Yohane nâŋâ Anutuŋât den sot Yesu Kristogât topŋâ ek nâŋgâwan, zo sot kut ŋâi ŋâi nâmbutŋâ egâwan, zo sâŋm muyagiwan.

³Oi den kânŋan âsageip, zi ŋâi zâk a mâteziŋan sâlâpkum ziŋgâbap, zikŋâ sot den sâlâpkoi nâŋgâm mem ândibi, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Wangât, kut ŋâi ŋâi ekap ziren kulemguan, zi âsagibapkât narâkŋâ pânkânok uap, zorat.

Kâmut nâmburân zagât, zeŋgât mâsop den.

⁴⁻⁵Yohane nâ Asia hânân Kristogât kâmut nâmburân zagât ândie, zeŋgât ekap zi kulemguan.

Anutu zâk ândeipŋâ ândiap sot gâbap, zâkkâren gâbâ sot Kaapum imbaŋâ nâmburân zagât zâkkâren tâkŋaŋgâmap, zâkkâren gâbâ sot Yesu Kristo zâkkâren gâbâ um lumbeŋâ sot tânzâŋgozâŋgoŋ zeŋgâren zimmap.

Yesu Kristo zâk sâi bonŋâ opmap, zâkŋâ kândom otningâm mumuŋan gâbâ zarip. Oi hân dâp a kutâ, zeŋgât Kembu patâ op ândiap. Zâkŋâ umŋandâ gâsuniŋi gilâmŋandâ tosaninâ gulipkoip. ⁶Zâkŋâ nen um topŋan nâmban Ibâŋâ Anutu kore okŋaŋgâm ândinatkât gâsum sâlâpnâŋgoi kâmut gakârâpŋâ urâwen. Zâkkâren neule âsakŋâ sot imbaŋâ zemŋaŋgapŋâ zem zâimâmbap. Zâkŋâ kembu otningâm ândim zâimâmbap. Zo perâkŋak.

⁷Nâŋgânek. Zâk unumunum kwâkŋan gâi a aksik patâŋâ sinziŋandâ ikpi. Oi a sum pâroŋ parâwe, zen ârândâŋ ikpi. Oi hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, ziŋâ zâkkât umbâlâ op iseŋbi. Den zo perâkŋak.

⁸Kembu Anutu, zâk itâ sap, “Nâŋak kândom sot bet. Nâ ândiwanŋâ ândian. Oi nâ gâbat. Nâ imbaŋâ mariŋâ.”

Yohane Patimo tâunanân tâk namin tap sen pup egip.

⁹Nâ zengât buku Yohane. Nen ârândâŋ Yesu sot pâlâtâŋ ândimŋâ sâknam ândim kâtigem Anutu um topŋan ândimen. Nâ Anutugât den sot Yesugât siŋgi sâm muyagewan, zorat Patimo tâunanân tâk namin nâbanetâ tarâwan. ¹⁰Oi tap nâŋgâ kendon oi Tirik Kaapumŋâ umnan mâtâp meip. Oi kândâtnan den patâ lâmun yatâ muyagei itâ nâŋgâwan. ¹¹“Kut ŋâi ŋâi ikpan, zo ekabân kulemgumŋâ Yesugât kâmut nâmburân zagât ândie, zengâren pâna âibap. Kâmut zo kamânziŋâ itâ, Epeso, Simirina, Peagamoŋ, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamân.”

Yohaneŋâ Yesugât holi tobat egip.

¹²Oi nâ a den dâtnogip, zo ikpam puriksâwan. Puriksâm itâ egâwan. Kârâp âsakŋâ nâmburân zagât goide kâtŋâ tuutuuy egâwan. ¹³Kârâp âsakŋâ osetziŋan ŋâi kiri egâwan. Zâk tobatŋâ a yatâ. Hâmbâŋâ kârep gei kirip. Oi dimâŋan mâpaŋ goide kâtŋâ tuutuuy zo zeip. ¹⁴Kâuk sâmotŋâ zo kâukâu, kâu pula yatâ. Siŋâ tobatŋâ kârâp bâlam semap yatâ. ¹⁵Kiŋâ ko âin kât kâtikŋâ kârâpŋâ sem kuriŋkomap yatâ. Oi diŋâ too sâmbon kwamit yatâ. ¹⁶Oi bik bongen sâŋgelak nâmburân zâgât mem kirip. Lâuŋan gâbâ sâu patâ ŋâi sâtŋâ toren toren ga kirip. Oi si sâŋgânŋâ mirâsiŋ takâ zeri âsagemap, zo yatâ âsagem zeip.

Yesuŋâ Yohane lumbeŋâ den dukuip.

¹⁷Nâ tobatŋâ yatâ ekŋâ kiŋ topŋân gem mumuy yatâ op zewan. Ziandâ bik bonŋandâ kwâknan pam itâ sâm dâtnogip, “Gâ mân kengât ot. Nâ kâdom sot bet. ¹⁸Oi ândiândi mâriŋâ, nâ. Nâ momŋâ zaarâwanŋâ ândim zâimâmbat. Oi mumuŋâ sot sim mâtâp doodoonŋuy, zo nâŋâ mem ândian. ¹⁹Kut ŋâi ŋâi eksat, zo sot kut ŋâi zo itârâŋ muyagibap sot bet muyagibap, zorat siŋgi ârândâŋ kulemguban. ²⁰Oi bitnâ bongen sâŋgelak nâmburân zagât sot âsakŋâ nâmburân zâgât goide kâtŋâ tuutuuy, zo aksik ek nâŋgat, zorat topŋâ dâgoga nâŋgâ. Sâŋgelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zengât galem a. Oi kârâp âsakŋâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât.”

Buku orotŋandâ mân buŋ upap.

2 ¹“Epeso kamânân a kâmut ziŋâ galem a, ziŋangât den itâ kulemgu, ‘Sâŋgelak nâmburân zagât bik bongen mem kinŋâ kârâp âsakŋâ nâmburân zagât goide kâtŋâ tuutuuy zorat osetziŋan âim gâmap, zâkŋâ gâgât den itâ sap, ²“Zen narâk dâp âkon buŋ nepziŋâ tuum kâtigime, zo sot orot mâmeziŋâ zorat den siŋgi gâi nâŋgan. Zen bâliŋ mâme a zengât âkonziŋgâmap. Oi zorat a nâmbutŋâ zen nen Aposolo sâme, sarâziŋangât topŋâ muyagiwe. ³Epeso a zen nâgât op kâtigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nâŋgâm ândian.

⁴Oi nâ itâ zorat zengât nânga bâliŷ opmap. Zen mârumŷan umziŷandâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân ziap. Zo birâwe. ⁵Mârum op ândiwe, zo nângâm umziŷâ melânŷbi. Oi ândiwe yatigâk dum op ândibi. Zen umziŷ mân melânŷne zengâren gam kêrâp âsakŷâziŷnâ, zo lum pâmbat.

⁶Nâi ko kut ŷâi âlipŷnâ utne nânga âlip opmap. Mem gulip kwâkwat a, Nikolau, zâkkât arâpŷnâ kut ŷâi utne ekŷâ âkon upme. Zo nâ yatik âkonimap.

⁷Kaapumŷâ Yesugât kâmut den dâzâŷguap, zo kindapziŷootŷnâ nângâm kwâtâtibi. ŷâi zâk Sataŷ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemân Anutugât kâlam kutŷnâ Paradisi, zoren ândiândi nakkât bonŷâ zemap, zo pinda nimbap.” ”

Kembugât den mem ândim mumuŷâ.

⁸Yatâ sâmŷnâ itâ sâip, “Simirina kamânân a ambân kâmut ziŷnâ galem a, ziŷaŷgât den itâ kulemgu, ‘Bet sot kândom, momŷnâ zaaripŷnâ gâgât den itâ sap. ⁹“Zen sâknam kwâkŷnan hânân a giginâ ândime, zo nângan. (Oi zen umgât gom sambe imbaŷnâ zemziŷgap.) Oi Yuda a nâmbutŷandâ den bâliŷ dâzâŷgome, zo yatik nângan. Oi a zo, zen Yuda a bonŷâ buŷâ. Zen Sataŷgât kâmurân gokŷâ.

¹⁰Zen sâknam dum nângâbi, zorat mân keŷgât upi. Nângânek. Sataŷ zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap. Zengâren a nâmbutŷnâ tâk namin zâmbanbap. Oi zengâren sâknam patâ sirâm bâzagât yatâ zimbap. Oi ziŷnâ Kembugât den mem kâtigem ândine zâŷgone munetâ zorat sâŷgânŷnâ ziŷgâbat.

¹¹Kaapumŷâ Yesugât kâmut den dâzâŷguap, zo kindapziŷootŷnâ nângâm kwâtâtibi. ŷâi zâk Sataŷ sot agom kâtigem walâbap, zo ko mumuŷnâ zagât, sim, zorâŷ mân tâmbetkubap.” ”

Bâliŷaŷgât mâtâp mân lâŷbi.

¹²Yatâ sâmŷnâ itâ sâip, “Peagamoŷ kamânân kâmut zengât galem a, ziŷaŷgât den itâ kulemgu, ‘Sâu sâtŷnâ toren toren mem ândimapŷnâ gâgât itâ sap, ¹³“Zen kamân ândie, zo âlip nângan. Zoren Sataŷŷnâ nep kâtikŷnâ tuumap. Zen kutsiŷginâ târârak mem ândime. Oi den sâwan, zo lume. Um kâtik ziŷnâ kore anâ Antipa kuwe, narâk zoren nâgât den mem ândim mân loriwe.

¹⁴Oi nâ zengât nânga mâik ŷâi bâliŷ uap. Zengât kamânân a nâmbutŷnâ ândie, zen Bileamgât mâtâp lâŷme. Propete Bileam, zâk a kutâ Balakŷnâ Isirae a kâitzâŷgoi bâliŷ upigât dukuip. Oi zen lopiogât ŷiŷgi nalem nem kâmbu konda sot piuriyâunzabân bagiwe. ¹⁵Oi zengât kâmurân a nâmbutŷnâ zen mem gulip kwâkwat a Nikolau, zâkkât arâpŷnâ zengât mâtâp lâŷ yatik urâwe. ¹⁶Zorat zen umziŷ melânŷbi. Zen yatâ mân utne nâ zengâren kek gamŷnâ a yatâ zo kâsa otziŷgâm lâunangât sâuŷandâ kêrâziŷgâbat.

¹⁷Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi. Ūĵâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbengât naleŋ kutŋâ Mana, tik zeip, zo pindâbat. Oi kât kâukâu ŋâi pindâbat. Kât zoren kot unakŋâ ŋâi zeï mârŋandâ zikŋik ek nâŋgâbap.”

Isebegât mâtâp mân lâŋbi.

¹⁸Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Tiatira kamânân kâmut zengât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Anutu nanŋâ siŋâ tobat kârâp bâlam yatâ. Oi kiŋâ kât âin kârâpŋâ sei kuriŋkomap, zo yatâ, zâkŋâ gâgât itâ sap, ¹⁹“Nâ orot mâmeziŋâ nâŋgan. Zen a buku otziŋgâme. Zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim nepkât kâtigime, zorat topŋâ ek nâŋgan. Mârum nep tuum loriwe. Ka narâk zi ko nep tuum kâtigie, zo nâŋgan.

²⁰Oi nâ itâgât op zengât nâŋga mâik ŋâi bâliŋ uap. Zen ambân ŋâi ambân kutâ Iseba mârum ândeip, zo yatâ zengâren ândei mân nâŋgânâŋgâ urâwe. Zâk sarâ ambân. Zâk nâ Propete ambân sâm arâpnâ den dâzâŋgoi laŋ mâman op lopiogât siŋgi sâm naleŋ nemarâwe.

²¹Zâkŋâ umŋâ melâŋbapkât mambât ândiwan. Kâ zâk umŋâ mân melâŋâ bâliŋâ mân birâmap.

²²Nâŋgânek. Zorat sa sisi mâsek okŋaŋgi zimbap. Oi a zâk sot laŋ ândime, zen umziŋ mân melâŋne ârândâŋ sâknam ziŋgâbat. ²³Oi ambân zorat nan bârarâpŋâ zo zâŋgua mom naŋgâbi. Yatâ ua kamân dâp Kembugât kâmut zen nâgât itâ nâŋgâbi. Nâŋâ um nâŋgânâŋgâziŋ ek nâŋgâman. Oi nâ aksik patâ ândi mâmanziŋaŋgât topŋâ ekŋâ hâuŋâ melâŋ ziŋgâbat. Nâgât yatâ nâŋgâbi.

²⁴Tiatira kamânân a nâmbutŋâ zen sarâ den zo birâme. Zen Sataŋgât den mân nâŋgâme. Zengât den sa nâŋgânek. ²⁵Kut ŋâi ŋâi mem ândie, zo dâŋ mem ândine gâbat. Nep ŋâi yâmbâtŋâ kwâkziŋan mân paan.

²⁶Ūĵâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem nâgât orot mâme zo op ândim zari narâk âki nâŋâ imbaŋâ pinda a hân ŋâin ŋâin gokŋâ zengât a sâtŋâ upap. ²⁷Zâk tân kâtikŋâ zo bikŋan mem a kutâziŋ upap. Oi âmaŋ kunzirindâ âbâŋgumap, zo yatâ zâŋgobap. Nâ Ibânandâ imbaŋâ nigip, zo yatik zâk pindâbat. ²⁸Oi sâŋgelak patâ zâkkât haŋsâbâ sâi tâkap sâme, zo pindâbat.

²⁹Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.”

Um mumuŋâ mân ândibi.

3 ¹Yatâ samŋâ itâ sâip, “Sarde kamânân kâmut zengât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Anutugât Kaapum imbaŋâ nâmburân zagât zâkkâren tâkŋaŋgap sot sâŋgelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâkŋâ gâgât itâ sap, “Nâ orot mâmegangât top nâŋgan. A ziŋgitnetâ wâgân ândie yatâ uap. Umziŋâ ko mumuŋâ ziap. ²Zorat zen zaatŋâ

zenġāren a torenġā munam ue, zo umziŋā kom mānġibi. Nānġānek. Anutu māteŋan orot māmeziŋā eksa mān dāp uap. ³Zen umziŋ melāŋ den dāzānġowan, zo dāŋ mem āndibi. Yatā mān utne kāsa ziŋ game yatā nā zenġāren gābat. Oi zorat narākŋā mān nānġābi.

⁴Zenġāren a nāmbutŋā āndie, zen hāmbāziŋ baŋerān mān saŋgonme. Zen bālīŋ mān upme. Oi a yatā zorāŋ hāmbā kāukāu mem āndim nā sot tātāt māme upi. Zen yatā upigāt nānġāziŋga dāp uap.

⁵Ŷāi zāk Sataŋ sot agom kātigem walām āndei hāmbā kāukāu pinda mem āndibap. Oi kutŋā āndiāndigāt ekabān ziap, zo mān gulipkubat. Buŋā. Nā kutŋā Ibānāŋāt māteŋan sot sumbem arāpŋā, zenġāt māteziŋan sām muyagibat.

⁶Kaapumŋā Yesugāt kāmūt den dāzānġuap, zo kindapziŋootŋā nānġām kwātātibi.” ”

Kembugāt den mem tārarakŋā op āndibi.

⁷Yatā sāmŋā itā sāip. “Piladelpia kamānān kāmūt zenġāt galem a, ziŋaŋāt den itā kulemgū, ‘Dawidi zāk Yerusalem kamān mariŋā āndieip, zo yatik Kembuŋā Yerusalem uŋakŋaŋgāt mariŋā āndiap. Zākŋā hānġi mem pāi nāiŋā mān dooŋgubap. Oi zākŋā mātāp zo dooŋgoi nāiŋā mān mem pāmbap. Tirik a sot sāi bon opmap, zākŋā gāgāt itā sap. ⁸“Nā orot māmeziŋaŋgāt topŋā nānġan. Nānġānek. Nā māteziŋan mātāp mem parāwan, zo a nāiŋā dooŋgubapkāt imbaŋā mān tākŋaŋgap. Zen imbaŋāziŋ bituktā zemziŋap, zo nānġan. Oi dinnā lum mem āndim kutsiŋinā mān birāwe.

⁹Nānġānek. Satānġāt kāmūrān gokŋā a nāmbutŋā, zen Yuda a bonŋā buŋā. Zen sarā a āndime. Zen otziŋga gāgāren gam umziŋ topŋan pindiŋsām itā nānġābi, ‘Nā umnandā gāsuziŋgām āndiman.’ Zo nānġām birāŋbi.

¹⁰Zen ākon buŋ nāgāt denān mem kātigem āndiwe, zo ko sa sāknam narāk a hān dāp topziŋ muyagibapkāt āsagibap, zo zenġāren mān āsagibap. ¹¹Nā kek gābat. Zorat kut ŋāi ŋāi mem āndie, zo dāŋ mem āndine a nāiŋā āndiāndiziŋaŋgāt hāuŋā zo mān betziŋan mimbap.

¹²Ŷāi zāk Sataŋ sot agom kātigem āndibap, zāk Anutugāt tirik namin hambo yatā kwānānġa zoren kinkin kātik kinmāmbap. Oi zākkāren Anutunāŋāt kutŋā kulemgubat. Oi Anutugāt kamān, Yerusalem kamān uŋakŋā Anutugāren gābā sumbemān gokŋā zo gibap, zorat kutŋā kulemgubat. Oi ninā kutnā uŋakŋā zo zākkāren kulemgubat.

¹³Kaapumŋā Yesugāt kāmūt den dāzānġuap, zo kindapziŋootŋā nānġām kwātātibi.” ”

Mān lorebi.

¹⁴Yatā sāmŋā itā sāip, “Laodikea kamānān kāmūt zenġāt galem a, ziŋaŋāt den itā kulemgū, ‘Den bon mariŋā sot sapsusuŋā bonŋā sot sāi

kâtikkâtigiņ, Anutugâren gâbâ kut ñâi ñâi muyageip, zorat topņâ ândiap, zâkņâ gâgât itâ sap, ¹⁵“Nâ orot mâmeziņangât topņâ nâņgan. Nâgât âkņâle mân nâņgâme. Pateņâ sot kârâpņâ oset ândime. Zen um oset ândime, zo nâņgan. Zen pateņ mo kârâpņâ upigât otnigap. ¹⁶Kârâp sot pateņ osetzikņan ândimegât too bâliņâ yatâ lâunan gâbâ mogatziņga gibi.

¹⁷Zen ziņangât topņâ mân nâņgâm laņ itâ sâme, ‘Nen gom sambe zemņingap. Nen kut ñâi ñâi doņbep miwen, zorat kut ñâi ñâigât mân kârûnat.’ Zo sarâ. Zen topziņâ mân kârûm laņ yatâ sâme. Nâ ziņgitsa zen a gigiņâ, kanpitâ, laņ ândim sinziņ bâpsâsâņ sot sâk bârak ândime. ¹⁸Zorat dâzâņgua nâņgânek. Zen nâgâren gâbâ kune sâņgân memņâ sikumziņoot upi. Oi hâmbâ kâukâu kwâlâm sâkziņ kwâtepkune aņunziņ buņ upap. Oi sinziņangât kelâk kwâlâm siņziņ saņgonņâ sinziņâ âlip ikpi.

¹⁹Nâņgânek. A ambân nâ umnandâ gâsâzâņgoman, zo zâņgom kubikziņgâman. Zorat zen umziņ melâņâ um wâgân op kâtigem ândibi.

²⁰Nâņgânek. Nâ umgât mâtâp hâņgi âkņan kin kom kinzan. Oi ñâi zâk dinnâ nâņgâm hâņgi mem pâi zâkkât mirin zâi tap nalem ârândâņ nindat.

²¹Ūâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândibap, zâk nâ sot a kutâ tâtarân tâtat. Nâ yatigâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândiwangât Ibânandâ zâk sot tâtarân tâpatkât diinigiņ.

²²Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņguap, zo kindapziņootņâ nâņgâm kwâtâtibi.” ”

Yohaneņâ Anutugât neule tâtatņâ egip.

4 ¹Nâ kut ñâi ñâi zo ek nâņga sumbem pâroņsâi egâwan. Oi den kwamit patâ lâmun yatâ âsagei nâņgâwan, zo sumbemân gâbâ dum muyagemņâ itâ dâtnogip, “Gâ ziren kopgâna kut ñâi ñâi muyagibap, zorat tirâpgoga eknan.” ²Yatâ sâi Kaapumņâ mem hâbamņan kwatnigi sumbemân neule tâtatņâ ñâi tâi kwâkņan ñâiņâ tâi egâwan. ³Oi zo tâip, zâkkât tobatņâ kât kutņâ Yaspa sot Konelian, kât kulem âlipņâ, kuriņâ yatâ. Oi tâtatņâ toren toren mulum mogat yatâ kât kutņâ Emerali, kât kulem âlip zoren kirip, holiņâ gwâlâ. ⁴Oi neule tâtatņâ 24 zorâņ haamgum tarâwe. Tâtatņâ zorat kwâkņan a patâ 24 tarâwe. Zen hâmbâziņ kâukâu pamņâ tarâwe. Oi kâukziņan pindokziņ pulimâtamņâ tuutuuj zo pam tarâwe. ⁵Oi neule tâtatņâ patâ zobâ hânpân sot kaņkundunduj âsagem zeip. Oi tâtat sâņgânņan kârâp âsakņâ nâmburân zagât sem tâip. Zo Anutugât kaapum imbaņâ nâmburân zagât tâkņangap, zorat kârâp. ⁶Oi tâtatņâ sâņgânņan saru ñâi beloņoot yatâ zeip.

Oi tâtatņâ toren toren zuu patâ âlipņâ kimembut tarâwe. Oi zo zen umziņen kândâtziņen sinziņ doņbep. ⁷Zuu âlip kimembut zengâren gâbâ zuu ñâi, zuu kâtik Laiņgât tobat. Ūâi ko bâu makau yatâ. Ūâi zâk si sâņgânņâ a yatâ. Ūâi zâk nii utak yatâ. ⁸Oi zuu kimembut zen abâtziņâ

nâmburân kânok. Oi zuu zo umziŋan kândâtziŋan sinziŋ doŋbep. Oi ŋâtik sirâm kep itâ mime,

“Tirik, hâlâlu, hâlâlu, hâlâlu. Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, Zâk hâlâlu op ândiap. Zâk ândeipŋâ ândiap. Oi dum gâbap.”

⁹Oi zuu kimembut ziŋâ Kembu, ândiândi mariŋâ, zâk sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâm kutŋâ mem zaatme. ¹⁰Zo yatâ utnetâ a 24 tâtat âlipŋan tapme, zen ândiândi mâriŋâ zâkkât um topŋan pindiŋsâm sâm âlip kwâkŋaŋgâm neule pindokziŋ zo um topŋan pam itâ sâm mâpâsime,

¹¹“Kembuniŋâ Anutu, gâ kut ŋâi ŋâi aksik muyageziŋgin. Gâ sâna kut kiŋ kiŋ zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakŋâ sot sâm âlip den sot imbaŋâ, zo gâŋâ galem otna dâp upap.”

Yohaneŋâ ekap ŋâi sâbâŋâ om dooŋgudooŋguŋ zo egip.

5 ¹Oi neule tâtatŋâ patin tâpmap, Kembu, zâk bik bongen ekap mem tâi egâwan. Ekap zo umŋan kândâtŋan kulemgum goŋkune zeip. Oi sâbâ nâmburân zagât zorâŋ pane gâsum kâtigeip. ²Oi sumbem a patâ kâwaliŋoot tâi egâwan. Zâk den kâtikŋâ itâ sâip, “Ŋâi târârak ândimŋâ ekap sâbâŋâ zo mem moloŋi dâp upap?” ³Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan gâbâ ŋâiŋâ ekap zo moloŋ sâlâpkubap mân muyagiwe. ⁴Ŋâiŋâ âlipŋâ yatâ ândim ekap zo moloŋâ sâlâpkubapkât dâp mân muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan. ⁵Yatâ ua ko a patâ zengâren gâbâ ŋâiŋâ itâ sâm dâtnogip, “Mân ise. Nâŋgâ. Yudagât kiurâp zengâren gâbâ a ŋâi zuu kâtik laioŋ yatâ ŋâi muyageip. Zâk Dawidigât kâmŋâ. Zâkŋâ Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walâziŋgip. Zâkŋâ ekap sâbâŋoot nâmburân zagât zo âlip moloŋbap.”

Yohaneŋâ Râma egip.

⁶Oi na eksandâ tâtatŋan zo zuu âlipŋâ kimembut sot a patâ 24, zengât osetziŋan râma gwamŋâ ŋâi kune kiri yatâ egâwan. Kâukŋan gooŋâ nâmburân zagât, siŋâ nâmburân zagât. Oi siŋâ nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum. Oi Anutugât kaapum imbaŋâ nâmburân zagât tâkŋaŋgap. Zâk hân dâp sâŋgonzâŋgoi âi ândie. ⁷Oi Râma zâk âi neule tâtatŋan tâip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo meip. ⁸Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topŋan âi ziwe. Zen kâmam wâlõziŋoot sot hâkop goide kâtŋâ tuutuun, zo ârândâŋ mem gei ziwe. Hâkop umŋan gâbâ hitom âlipŋâ âsagem gâip. Hitom âlip, zo Anutugât tirik a zengât ninâu. ⁹Oi zen kep uŋakŋâ ŋâi itâ miwe,

“Gâ gonetâ gilâmgandâ hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, den gându ŋâi ŋâi suupziŋ mena Anutugât siŋgi urâwe. Zorat gâ ekap mem sâbâŋâ zo moloŋna dâp upap. ¹⁰Gâ minduziŋgâna Anutugât um topŋan tirik a kâmut urâwe. Oi zen hânân Anutu kore okŋaŋgâm a ambân zengât a kutâ yatâ op ândibi.”

Sumbemân sâtâre patâ muyageip.

¹¹Oi nâ sinnandâ eksa sumbem a doņbep patâ mân sâlâpžanġozanġonġ, kâmutġâ kâmutġâ neule tâtatġâ patâ zo haamgum kin sâtâre op kirâwe. Oi zuu âlipġâ kimembut sot a patâ zen osetziġan kin betziġan mine kep itâ miwe,

¹²“Râma kuwe, zâk imbaġâ sot sikum, gom sambe, nânġânânġâ sot kâwali, kot patâ sot sâm âlip den zo galem oi dâp upap.”

¹³Oi sumbemân sot hânân sot hân ombeġan sot saruyân ândiwe, ziġâ itâ sâne nânġâwan, “Neule tâtatġan taap, zâk sot Râma ârândân sâm bâbâlanġ sot kot patâ sot imbaġâ zemzikapġâ zem zâibap.” ¹⁴Oi zuu kimembut, ziġâ itâ sâwe, “Perâkġak.” Sâne a patâ ziġâ Kembuġât um topġan gei zem den sâm mâpâsiwe.

Bâu patâ biosi kimembut, zengât den.

6 ¹Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbânġoot nâmburân zagât zeip, zo mem sâbâ ŋâi mem moloġip. Moloġi ko zuu kimembut zengâren gâbâ ŋâiġâ den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.” ²Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu ŋâi gâi egâwan. Kwâkġan a ŋâi tâip, zâk timbânġoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op kâmbamân zânġom kâwâliziġ mem ge kwâpam arip.

³Oi Râmaġâ ekap sâbâ zagât moloġi zuu ŋâiġâ den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁴Sâi bâu patâ biosi kuriġâ ŋâi gâi egâwan. A kwâkġan tâip, zâk hânân lumbeġâ buġ oi a kâsa kâsa upigât Kambuġâ imbaġâ pindip. Oi Kambuġâ a zo sâu patâ pindip.

⁵Oi Râma zâk ekap sâbânġâ karâmbuġ moloġi zuu karâmbuġandâ sâip, “Gâ zi ga.” Oi nâ sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun ŋâi gâip. A kwâkġan tâip, zâk nalemgât yâmbâtġanġât dâpġâ mem tâip. ⁶Oi zuu âlip kimembut osetziġan gâbâ den ŋâi itâ âsagei nânġâwan, “Sibit keet hâkop zagât, sânġânġâ bâzagât. Oi seġonġ kin zagât, sânġânġâ bâzagât. Oliwa nak sot waiġ nak zo mân tâmbetkune bonġâ muyagibap.”

⁷Oi Râmaġâ ekap sâbâ kimembuġ moloġi zuu kimembuġâ zorân den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁸Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu ŋâi gâip. Oi a kwâkġan tâip, zâkkât kutġâ Mumuġ. Oi ŋâi kândâtġan gâip, zâkkât kutġâ Sim. Oi hânân daġonġ kimembuġanġâren gâbâ karâmbut zo yen zei ŋâi zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikġandâ a ambân tâmbetzânġom nanġâbigât imbaġâ zekâren zikip.

A siġi âlipkât op zânġowe, zengât den.

⁹Râmaġâ ekap sâbânġâ bâtnâmbuġ moloġip. Oi a Anutugât den mem ândine zânġowe sot Yesugât siġi sâm muyagem ândine zânġowe, zengât um dâpziġ Anutugât siġi pâpanġâ zorat topġan zine ziġirâwan. ¹⁰Zen

den kâtik sârn itâ sâwe, “O kutâniŶâ patâ, hâlâlû op ândiat. Sâna bon opmap. KembuniŶâ, gâ wangât narâk mem kârep pam gilâmniŶangât tosa a hânân ândie, zengât hâunŶâ mân mâkâm ziŶgat?” ¹¹Yatâ sâne hâmbâ kâukâu ziŶgâm itâ dâzâŶgowe, “Kore a bukurâpziŶ nâmbutŶâ zâŶŶonetâ tenŶgâziŶâ dâpŶan upapkât umziŶ diim gei mambât mâik Ŷâi ândibi.”

Narâk patin kut Ŷâi Ŷâi muyagibap, zorat den.

¹²Oi itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâ nâmburân kânok moloŶi wârŶiŶ patâ meip. Oi mirâsiŶ sumunkom âmaŶ sâkŶâ yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririŶ kârâm tobatŶâ gilâm yatâ oip. ¹³Oi sâŶgelak zen pibaŶâ nak ilumŶâ kwâmbârâŶŶi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe. ¹⁴Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpiaŶgâm buŶ oip. Oi bakŶâ hânân sot saruyân, zo âbâŶgum aleyaŶgâm âiwe. ¹⁵⁻¹⁶Kut Ŷâi Ŷâi yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sâtŶâ sot kâwali a sot sikum a sot zâizâiŶ, gigiŶ, zen aksik hân kât mâtâpŶan âi tik pam bakŶâ sot sim, zengât itâ sâwe, “Ge kwârâtnâŶŶonek. Ge kwârâtnâŶŶonetâ neule tâtatŶan tâpmap, zâk mân niŶgitpap. Oi Râmâgât kuk nâŶgap, zorat bonŶâ zo mân gâi iknat. ¹⁷KukzikŶangât narâkŶâ oi a Ŷâi mâtezikiŶan kâtigem mân kinbap.”

Isirae a kâmut Kembugât siŶŶi urâwe.

7 ¹Oi nâ sumbem a kimembut ziŶŶirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ gâmap, zo gâsum kirâwe. Pibâ Ŷâi hânân mo saruyân mo nagân mân gâbapkât yatâ urâwe. ²Oi mirâsiŶ takâtakâŶan gâbâ sumbem a ŶâiŶâ gâi egâwan. Oi ândiândi mariŶâ, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan Ŷâi mem ândeip. ZâkŶâ sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut Ŷâi Ŷâi tâmbetkubigât siŶŶi ândiwe, zen zâŶŶongsâm itâ dâzâŶgoip, ³“Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâŶgobi. Nen Anutugât undip zi kore arâpŶâ zengât mâteziŶan pânat.”

⁴Yatâ sâi a mâteziŶan undipŶoot zengât tenŶâ itâ sâne nâŶgâwan, “Isirae a kâmut kâmutŶâ, zengâren gâbâ 144 tausen mâteziŶan undip zo parâwe. ⁵⁻⁷Yuda kâmurân gâbâ 12 tausen zengât mâteziŶan undip parâwe. Reubengât kâmurân gâbâ 12 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Aseregât kâmurân gâbâ 12 tausen. NaptaliŶgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Manasegât kâmurân gâbâ 12 tausen. SimeoŶgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ 12 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ 12 tausen. ⁸Sebulongât kâmurân gâbâ 12 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Benyamingât kâmurân gâbâ 12 tausen. A yatâ zo mâteziŶan undip parâwe.”

A kâmut donŶepŶâ Anutu mâteŶan kirâwe.

⁹Kut Ŷâi Ŷâi zo ek nâŶgâm Ŷâi egâwan. Hân dâp zorat sâkziŶ tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ Ŷâi, a ŶâiŶâ tenŶgâziŶâ mân

sâlâpkubap yatâ, zen tâtatŋan tâpmap sot râma, zekât umzik topŋan kine ziŋgirâwan. Oi hâmbâziŋ kâukâuyâk. Zen gâlaŋgât sot lâkom iinŋâ bitziŋan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe, ¹⁰“Neule tâtatŋan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikiniŋâ.”

¹¹Oi sumbem a aksik ziŋ neule tâtatŋâ sot a patâ sot zuu âlipŋâ kimembut haamzâŋgom kirâwe, zen umziŋ topŋan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe. ¹²“Perâkŋak sot sâm âlip sot neule âsakŋâ, sâiwap, imbaŋâ, nâŋgânâŋgâ, kot patâ, zo Anutuniŋâ zâkkâren ziapŋak zem zâibap. Zo perâkŋak.”

Sâknam kwâkŋan ândiwe, zengât den.

¹³Oi a patâ zengâren gâbâ ŋâiŋâ mâsikânim sâip, “Dap nâŋgat? Hâmbâziŋ kâukâu zo, zen waniŋ gâbâ ga kinze?”

¹⁴Mâsikâniŋi den itâ sâm mâburem dukuwan, “Patâ, nâ mân nâŋgan. Gâ nâŋgat.” Sa dâtnogip, “Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziŋ Râma gilâmŋandâ saŋgone kâukoip. ¹⁵Zorat zen Anutu um topŋan ândim ŋâtik sirâm zâkkât namin kore okŋaŋgâm ândime. Oi neule tâtatŋan tâpmap, Kembu, zâk zen sot tap galem otziŋgâbap. ¹⁶Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maŋâ mân zâŋgobap. Sâknam mân muyageziŋgâbap. ¹⁷Râma tâtatŋan tâpmap, zâkŋâ diiziŋgi ândiândi too sinŋan âim ândibi. Oi si sâŋgânziŋan sinziŋ tooŋ zo Anutuŋâ saŋgori isem umbâlâ mân op ândibi.”

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziŋgâwe.

8 ¹Râma zâk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloŋi sumbem hiriŋsâm mâik ŋâi zeip. ²Zo âki sumbem a nâmburân zâgât Anutugât um topŋan kinme, zen ziŋgitsa lâmun nâmburân zagât ziŋgâwe.

³Oi sumbem a ŋâiŋâ hâkop ŋâi goide kâtŋâ tuutuunâ, zo mem gamŋâ Kembugât siŋgi nalem pâpanŋan zoren âi kiri kut ŋâi wârân âlip doŋbep zo pindip. Oi zâk zo mem Anutugât siŋgi nalem pâpanŋâ zorat kârâpŋan pâi sem wârânŋâ zariŋ. Anutugât siŋgi a zengât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânŋâ zariŋ. Zo tâtatŋâ gootŋan kirip. ⁴Wârân âlip bikŋan kirip, zorat kâbakŋâ zo Anutugât siŋgi a zengât ninâu bekŋan mem Anutu mâteŋan zariŋ. ⁵Sumbem a zo yatâ opŋâ Kembugât siŋgi nalem pâpanŋan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giariŋ. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânpan sot wâriŋ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

⁶Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikaŋgâwe.

⁷Oi sumbem a kânok zâk lâmunŋâ waari kât pateŋ sot kârâp sot gilâm mâpotŋâ hânân gem gâip. Oi hân daŋgon karâmbut zeip, zorat torengen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem naŋgip.

⁸Sumbem a zagâtŋâ lâmunŋâ waari kut ŋâi bak patâ yatâ zo sem âbâŋgum saruyân giarip. ⁹Giari saru daŋgon karâmbut zeip, zorat torengeŋ zo gilâm oip. Oi saru zuuŋâ zoren mom naŋgâwe. Oi waŋgâ tarâwe, zo âbâŋgum naŋgâwe.

¹⁰Sumbem a karâmbuŋâ lâmunŋâ waari sâŋgelak patâ ŋâi sumbemân gâbâ kârâp bâlam yatâ gem too patâ sot too sinŋâ nâmbutŋâ zoren giarip. ¹¹Sâŋgelak zorat kutŋâ kâlak kâtikŋâ. Zorat hânân too zeip, zo daŋgon karâmbut zeip, zorat torengeŋ geim too zo aksik kâlakuŋâ oi a ziŋâ nemŋâ muwe.

¹²Sumbem a kimembuŋandâ lâmunŋâ waari mirâsiŋ sot kâin sâŋgelak zeŋgâren dangon karâmbut zeip zorat torenŋâ sumunkom âsakŋâ gâutgâut oip. Oi ŋâtigân kâin sot sâŋgelak zeŋgât âsakziŋâ paalaŋ oip.

¹³Oi nâ ekŋâ nii utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmŋan den kâtikŋâ itâ den sâip, “Yei, yei, yei, sumbem a karâmbut te. Zen lâmunziŋ waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?”

Sumbem a bâtnâmbuŋandâ lâmun waari dikon muyagiwe.

9 ¹Sumbem a bâtnâmbuŋ zo lâmun waari nâŋâ eksandâ sumbemân gâbâ sâŋgelak ŋâi âkam hânân gei egâwan. Zâk simgât mâtâp doodoonŋuŋâ zo pindâwe. ²Oi zâk simgât mâtâp mem pâi kâbak patâ kopgâip. Nep une sem takâmap, zo yatâ. Kopgamŋâ mirâsiŋ kwâtepkoi. ³Kâbak umŋan gâbâ dikon doŋbep takâm hânân giwe. Kabât zo gooziŋâ sâulegât tobat yatâ. ⁴Zen hibuk mo nak nalem mot zo mân tâmbetzâŋgobigât sâm ziŋgip. A ambân Anutugât undip mâteziŋan mân zeip, zen kâsa minziŋgâbigât sâip. ⁵Oi kâin bâtnâmbut umŋan kâbat ziŋ sâknam patâ ziŋgâne mân mumbigât sâm ziŋgip. Sâknam zo sâuleŋâ ziŋgi sâknam nâŋgâme yatâ. ⁶Oi narâk zoren a zen mumbigât otziŋgi ândim mân mumbi.

Dikon tobatziŋgât den.

⁷Dikon zeŋgât tobat bâu patâ biosi yatâ. Kâwali a zen kwâkziŋan tap kâmbamân âinam kubikaŋgâme yatâ. Oi kâukziŋan pindok goide kâtŋâ tuutuŋ yatâ zo tâip. Oi si sâŋgânziŋâ, zo a yatâ. ⁸Oi sâmotziŋ, zo ambân zeŋgât kâukziŋ sâmot yatâ. Sâtziŋ, zo zuu kâtik laioŋ sâtŋâ yatâ. ⁹Oi dimâziŋan dugum kât kâtikŋandâ tuutuŋ yatâ zeip. Abâtziŋ kwamit, zo biosi sot a lalaŋ doŋbep kâmbamân sârârâk kârâm âine kwamitagomap yatâ. ¹⁰Daaziŋâ sâule daaŋâ yatâ oi sâtziŋâ, zo daaziŋan ziap. Zorâŋ kâin bâtnâmbut umŋan a ambân ziŋgâne sâknam nâŋgâm ândibi. ¹¹Oi simgât sumbem a, zâk zeŋgât a kutâ ândiap. Zâkkât kutŋâ Yuda denân Abadon. Grik denân ko Apolioŋ. Oi niŋ denân kiom a.

¹²Nii utakŋâ sâp karâmbut den itâ sâip, “Yei.” Ŋâi zo âsagei âkap. Zagât zo yen ziaborâk.

Sumbem a nâmburân kânoknjâ lâmun waari kâwali a muyagiwe.

¹³Oi sumbem a nâmburân kânok zorâŋ lâmun waarip. Oi Anutu mâtejan siŋgi nalem pâpanjâ goide kâtjâ tuutuuj muruknjâ kimembut, zobâ den nâi âsageip. ¹⁴Sumbem a nâmburân kânok lâmun mem kirip, zâkkât den itâ âsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembut saaziŋgi zie, zen olaŋziŋgâ.” Sâi olaŋziŋgip.

¹⁵Sumbem a kimembut, zen narâk zoren nep tuubigât mârûm sâm ziŋgi ândiwe. Nep diŋ sâm ziŋgip, zo itâ. Zen hân daŋgon karâmbut zorat torenjan a ambân zâŋgone mumbigât sâip. ¹⁶Sumbem a olaŋziŋgâwe. Oi kâwali arâpziŋâ biosi kwâkjan tâtatjâ, zeŋgât teŋgâ 2 handeret milion. Yatâ sâne nâŋgâwan. ¹⁷A sot bâu patâ tobat itâ egâwan. A zen dimâziŋan dugum zo kuriŋâ sot kâmbum sot gimbaŋâ yatâ mem ândiwe. Oi biosi zeŋgât kâukziŋâ zuu kâtik laioŋ kâukjâ yatâ. Lâuziŋan gâbâ ko kârâp sot kâbak sot kât gimbaŋâ kârâpnjâ takâmap yatâ. ¹⁸Oi kârâpnjâ karâmbut zorâŋjâ hânân daŋgon karâmbut zeip, zorat torenjâ a tâmbetzâŋgoip. ¹⁹Biosi zeŋgât kâwaliziŋâ, zo daaziŋan sot lâuziŋan ziap. Daaziŋâ, zo mulum yatâ kâukjoot zorâŋjâ a tâmbetzâŋgome.

²⁰Oi a ambân nâmbutjâ tâmbetzâŋgom naŋgâm nâmbutjâ birâziŋgâwe. Birânetâ zen kut nâi nâi zo ekjâ umziŋ mân melâŋawe. Zen ândi mâmanziŋanŋât nâŋgâne mân bâliŋ oip. Zen wâke sot lopio top top zeŋgâren pâlatâŋ op ândimjâ mân birâwe. Zen lopio topziŋâ itâ mân nâŋgâwe, “Lopio zen sinziŋandâ mân ek nâŋgâme. Zen kinziŋandâ mân âim game. Zen kindapziŋandâ den mân nâŋgâme.” ²¹A zo, zen yatâ mân nâŋgâwegât kâmbam sot kware sot kâmbu sot laŋ ândiândiŋ zo mân birâwe.

Sumbem a nâiŋ den sâi kâtigeip.

10 ¹Sumbem a imbaŋâŋjoot nâi sumbemân gâbâ gem gâi egâwan. Zâk sasa osetjan gâi kâuk kwâkjan mulum mogât zeip. Si sâŋgânjâ maa yatâ. Kiŋâ zagât zo kârâp bâlam yatâ. ²Bikjan ekap nâi mem mâbâlaknem kirip. Oi kiŋâ bongen zo sâru kwâkjan lâŋ kirip. Oi kiŋâ yaŋgâgen zo hânân lâŋ kirip. ³Kin den kâtikjâ zuu kâtikjâ laioŋ doŋbep zeŋgât den yatâ sâip. Sâi sumbemân kaŋkundunduj nâmburân zagât den sâwe. ⁴Den yatâ sânetâ nâŋgâm kulemgubam ua sumbemân gâbâ den nâi itâ nâgâren gâip, “Sumbemân gâbâ den se, zo mân kulemgu. Yen dooŋguna tâpap.”

⁵Oi sumbem a nâi saruyân sot hânân lâŋ kirip, zâk bik bonjâ sumbemân pam den itâ sâm kâtigeip. ⁶“Sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâi zoren zie, zo muyageipjâ ândimjâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâtejan itâ sâm kâtigibâ. Perâkjak, narâk kârep mân ziap. ⁷Sumbem a nâmburân zagâtjâ lâmunjâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tikjâ Propete sap sum ziŋgip, zorat bonjâ muyagibap.”

Sumbem a űaiűă Yohane ekap űai pindi neip.

⁸Oi sumbemân gâbă den năűgăwan, zo yatik du âsagem ită dătnogip, “Gă âiműă sumbem a kiűă saruyân sot hânân lâű kin ekap mem măbălakűem kinzap, zăkkăren âi ekap zo me.” ⁹Săi nă sumbem agăren âiműă ekap nibapkăt sa ită dătnogip, “Mem ne. Nenandă lâugan âm yată op naaműă upap. Ka umgan kălak upap.” ¹⁰Yată sâműă ekap zo nigi newan. Nia ko lâunan âm yată naam oip. Zorăű nem gwăka umnan giari kălak oip.

¹¹Oi ită dătnowe, “Gă a kămutűă kămutűă, a hănűă hănűă, a săk top top, den găndu űai űai, zengăt sot a kutăziűă zengăt op Anutugăt den săban. Mărum dăzăűgom ândein, zo yatik dum dăzăűgoban.”

Yohane namă dăpkwap ikpapkăt sâm pindăwe.

11 ¹A űaiűă tăn kărep nim ită dătnogip, “Gă zaatűă Anutugăt tirik namă sot zăkkăt siűgi kut űai űai păpanűă, zo dăpkwapűă uműan ninău sâm ândime, zo sălăpzăűgoban. ²Namă săűgăűűan sombemân zo mân dăpku. Zo birăna zeik. Zo a hăn űain gokűă, um kătik zengăt siűgi. Oi ziűă tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kăin 40 uműan lâű kindiűkăndaű mimbî.”

Anutugăt den săsăű a zagăt muyageită simgăt zuuűă zăkobap.

³“Oi năgăt den sâm muyamuyagiű azatnă imbaűă zikandă năgăt den dăzăűgom ândibabot. Pet hămbă alăkűă mem ândim mân kubikangâm dăbătzikűoot ândibabot. A ambăn orot mămезiű melăű băliűăziű birâm ândibigăt holi yată upabot. Yată op ândeită (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kăin 42 yată âkăbap. ⁴Propete Sakaria, zăk mărurűan Oliwa nak zagăt sot kărăp âsakűă zagăt zorat den kăűűan săip. Oi a zagăt zo zikűă bonűă upabot. Zet hăngăt a kembu zăkkăt măteűan kinbabot. ⁵Oi a űai tămbetzăkobam oi lâuzikűan găbă kărăp ge simbap. Zorat a űaiűă kăsa otzikâm mumuűangăt siűgi upap. ⁶A zagăt zo săită map mân gibapkăt imbaűă zikip. Zorat săită map mân gei Anutugăt den sâm ândibabot. Oi săită toonűă gilâm upapkăt imbaűă zemzikap. Oi hânân kut űai űai sătűoot săită muyagibapkăt imbaűă zemzikap. Yată ută săbabot, zo âlip upabot.

⁷Oi Kembugăt den săsăű narăk zo âki simân găbă zuu kătikűă kopga kăsa otzikâm zăkoi mumbabot. ⁸Moită a ziűă kămbarăűzikűă zo birănetă kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutűă sumbuűă, Sodom sot Aigita. A ziűă Kembuzikűă kamân zoren poru nagân kune moip. ⁹Oi hăn toren toren găbă a nămbutűă, săkziű tobat űai űai, den găndu űai űai, zorăűă kămbarăűzikűă sirâm karămbut sot torenűă zikitne zimbabot. Oi a nămbutűă hanzăkonă săne kwăkăziűgăbi. ¹⁰Oi Propete zagăt a

sâknam zingâwet, zorat moitâ hânjâ hânjâ a zij umâlep op kut nâi nâi anjâgwanjâ urâwe.

¹¹ Sirâm karâmbut sot torenjâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumjâ umzikjan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a zij zikitjâ kenjât dojbep urâwe. ¹² Oi sumbemân gâbâ den kâtikjâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgâit,” Oi kâsarâpzik zengât mâtezijan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet. ¹³ Narâk zoren wârij patâ meip. Wârij patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zengâren gâbâ kânokjâ pâbâbânsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamângât bikjâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbânsâne nâmbutjâ kâtigem tarâwe. Wârij patâ meipkât mirâ kâtjâ tuutuuj dojbepjâ pâbâbânsâm a 7 tausen yatâ zângoï muwe. Oi a torenjâ âlip tarâwe, zen kenjât op Anutu, sumbem marijâ mâpâsiwe.

¹⁴ Utakjâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtjâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtjâ lâmun waari kut nâi nâi muyageip.

¹⁵ Sumbem a nâmburân zagâtjâ lâmunjâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otzingâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot anjâ a bâlijan gâbâ mâkâzingâbapkât sâsânj, Kristo, zekât bitzikjan ariap. Oi Kristo zâk kembu otzingâm zâimâmbap.” ¹⁶ Oi a patâ 24 Anutu mâtejan tâtatzijan tarâwenjâ kij topjan ge zemjâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe,

¹⁷ “Kembu Anutu, imbanjâ marijâ, gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ ândeinjâ ândiat. Oi gâ imbanjâ mem dâj kembu otningâm ândiat. ¹⁸ Um kâtik a kâmutjâ kâmutjâ, zen kuk dijâ sâm ândim gane gâ hâujâ zingâbangât narâkjâ mâte uap. Oi mumujâ zengât den sâm kwâkâkwâkâj narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete sot gâgât singi a, a giginjâ sot zâizâij kutkâ hurat kwapme, zen sângânjâ zingâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzângome, zen tâmbetzângobangât narâkjâ mâte uap.”

¹⁹ Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâronsâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat ombonj zeï igâwe. Oi hânpân sot kwamit patâ sot kanjundunduj, wârij sot kât patej âsagem zeip.

Sumbemân ambân nâi kirip.

12 ¹ Sumbemân sen mârât kulem nâi itâ muyageip. Ambân nâi âsagem kirip. Maanjâ hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kij tipjan kâin. Oi pindokjan sângelak kiin zagât tarâwe. ² Oi ambân zo kâmbonjâ op katep mimbam sâknam nângâm isem yu yei sâm tâip. ³ Zâk yatâ op kiri kulem nâi sumbemân âsageip. Busem patâjâ, oâ tobat yatâ, kurijkurij, kâukjâ nâmburân zagât, goonjâ bâzagât. Oi kâukjâ dâp a kutâgât pindok

tap arip. ⁴Oi daanjandā sumbem sângelak nâmbutŋâ zângom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ opŋâ ambân zo katep mimbam oi itâ nângâm ambân gootŋan âi zeip, “Katep âsagei nimbat.” ⁵Oi ambân zorâŋ a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zeŋgât a kutâ op galem zâŋgobapkât sâsâŋâ. Katep âsagei gâsumŋâ Anutugât neule tâtatŋan mem zâi parâwe. ⁶Oi ambân zo keŋgât op mirâ kâmân kâtikŋan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kain 42 yatâ galem okŋaŋgâbigât Anutuŋâ sâi tâtatŋâ kubigâwe.

Sataŋ sumbemân gâbâ kâbakŋine geip.

⁷Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a gakârâpŋâ, zen oâ sot kâsa urâwe. ⁸Oi Mikai sot sumbem arâpŋâ, zen kâtigem oâ sot sumbem arâpŋâ kâbakŋezingâmŋâ sumbem aŋgân kârâwe. ⁹Oi oâ patâ, mulum sâŋŋiŋâ, Sataŋ, zâk a ambân hân dâp um gulip kwatziŋgâmap, zâk ziŋâ gâsum kâbakŋine hânân geip. Sumbem arâpŋâ yatik kâbakŋezingâne hânân giwe.

¹⁰Oi sumbemân den kâtikŋâ itâ muyagei nângâwan, “Kubikkubik sot imbaŋâ sot kembu op, zo Anutu sot aŋâ a bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpniŋ zeŋgât kâsa op sirâm ŋâtik dâp Anutu mâteŋan sâm bâliŋ kwatziŋgâmap, zâk kâbakŋine giarip. ¹¹Bukurâpniŋâ zen Râma gilâmŋaŋgât imbaŋan Sataŋ sot agom kâtigem walâwe. Kembugât den keŋgât buŋ sâm muyagem Sataŋgât den mem gei kwarâwe. Oi ândiândizij mân aŋgân kârâm buŋ upapkât sâwe. ¹²Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân ândie, yei, zen dap upi? Sataŋ zâk zeŋgâren gam kuk op ândiap. Narâkŋâ kek âkâbap, zo nângap. Zo nângâm kuk op ândiap.

Oâŋâ ambân kâsa okŋaŋgip.

¹³Oâ zâk hânân kâbakŋine gemŋâ nângâm ambân katep meip, zâk kâsa okŋaŋgâm molim arip. ¹⁴Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatŋâ pindâne mulumgât keŋgât op mirâ kamân kâtikŋan tâtat mâmeŋan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot torenŋâ galem okŋaŋgâm ândiwe. ¹⁵Ambân zâk ari mulumŋâ too patâ mogari gem too uurup patâ oip. Too zorâŋ ambân zo lum âibam oip. ¹⁶Oi hânŋâ ambân bekŋan mem hân mâtâp oi too patâ zo zoren geim naŋgip. ¹⁷Yatâ oi ko oâ zâk ambân zorat kuk opŋâ kâmut gakârâpŋâ zâŋgobam arip. Anutugât gurumin den lumŋâ Yesugât siŋgi zo mem ândime, zo zâŋgobam arip. ¹⁸Oi zâk saru sâtŋan gei sagân kirip.

Saru umŋan gâbâ zuu kâtikŋâ ŋâi kopgâip.

13 ¹Oi nâ eksa saru umŋan gâbâ zuu kâtikŋâ ŋâi kopgâip. Zâk kâukŋâ nâmburân zagât, gooŋâ bâzagât. Oi gooŋan zo a kutâ pindok bâzagât tarâwe. Oi kâukŋan kot kulem zeip, zo den bâliŋâ zeip. ²Tobatŋâ

wâu patâ yatâ. Sâlâpnâ, pusi yatâ. Lâuņâ, zuu kâtik laiongât lâuņâ yatâ. Oi oâ zâk imbanâ pindâm zâkkât tâtarân tap kembu otziņgâbapkât sâip. ³Zuu zorat kâukņâ ñai use patâ op mumuņangât dâp yatâ egâwan. Useņâ zo sogei âlip oip. Oi hân dâp aņâ aņâ, zen zuu zo molim ek zâkkât nânġâne imbanâ oip. ⁴Oâņâ zuu kâtik zo imbanâ pindip, zorat um kâtik a, ziņâ sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zuu zo sâm âlip kwâkņangâm sâwe, “Zuu zorat tobat ñaiņâ ândiap? Ūaiņâ dap mo dap okņangâbap?”

⁵Zuu kâtik zo sâk mâme opņâ zâizâiņ den sâm den sumuņâ sâbapkât sâm pindip. Oi Anutuņâ zuu zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ umņan nepņâ tuubapkât narâk nânġaņangip. ⁶Oi zu kâtik zorâņâ Anutu zikņâ sot kutsingiņâ sot tâtatņâ sot sumbemân ândime, zen sâm bâliņ kwatziņgâm ândeip. ⁷Oi Anutugât siņgi a kâsa otziņgâm zânġobapkât oâņâ sâip. Oi hânņâ hânņâ, a sâk top top sot den gându top top, zengât a kutâ upapkât oâņâ imbanâ pindip. ⁸Oi hân a ziņâ ekņâ sâm âlip kwâkņangâbi. Râma kune moip, zâk mârur hân mân muyageibân kutziņâ ândiândigât ekabân mân kulengoip, a zen zo zuu zo yatâ okņangâbi.

⁹Kindapziņoot ândie, zen den zi nânġâm kwâtâtibi, ¹⁰“Ūai zâk tâk namâgât siņgi oipņâ tâk namîn pambi. Ūai zâk kâmbamgât siņgi oipņâ kâmbamņâ koi mumbap.” Oi Anutuņâ siņgi a zen nânġâm pâlâtâņ kwap kâtigem ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu ñai koptgâip.

¹¹Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtikņâ ñai koptgâi egâwan. Zâk Râma yatâ kâukņan goonâ zagât zeip. Oi diņâ sâip, zo oâ diņâ yatâ. ¹²Oi zuu zorâņ zuu mârur koptgâip, zâkkât imbanâ zo mem nep tuum kâtigeip. Zâkņâ sâi hân a ambân ziņ zuu ñai use opņâ âlip oip, zâk mâpâsiwe. ¹³Oi zuu kâtik zagâtņâ, zâk kulem sen mârât patâ tuumap. Zâkņâ sâi sumbemân gâbâ kârâp gem gâi a ikme. Kulem zo sot sen mârât nâmbutņâ tuugi igâwe. ¹⁴Kulem yatâ zo zuu ñai zâkkât mâteņan tuugi a ziņ ekņâ umziņ gulip oi zuu mârur use op sogeip, zâkkât lopio sobibigât dâzânġoip. ¹⁵Lopio zo sobim pane kiri zuuņâ lopio waatņangi zaat den sâip. Zâk yatâ upapkât Anutuņâ nânġaņangip. Lopio zâk sâi a ziņ mân sâm âlip kwâkņangâwe, zen zânġone muwe.

¹⁶Oi a zâizâiņ gigiņâ, sikumziņoot sot sikumziņ buņâ, a kutâ sot kore mâman a, zo aksik sâi bitziņ bongen mo mâteziņan undip tuuwe. ¹⁷Oi zuugât undip sâkziņan tuuwe, zo zâkkât kutņangât tengâ. Oi undip mân mem ândiwe, zen kut ñai ñai sâņġân mimbegât pâke parâwe. ¹⁸A nânġânânġâziņootņâ zuu zirat tengâ sot topziņ sâlâpkum nânġâbi. Tengâ zo agât kutņangât tengâ. Tengâ zo 666.

Râma sot kâmut gakârâpnâ Sioņ bâkņan kirâwe.

14 ¹Nâ eksandâ Râmaņâ Sioņ bâkņan kiri egâwan. Oi zâk sot 144 tausen, a yatâ zorâņ kirâwe. Oi mâteziņan zikņâ sot

Ibâņņgât kot zeip, a yatâ zorâņ kirâwe. ²Oi sumbemân gâbâ kwamit patâ nâņgâwan, zo too sâmbon patâ kwamitņâ yatâ sot sumbem kwamitsâmap yatâ. Oi kwamit zo nâņga kâmam wâlôn kwamit yatâ oip. ³Zen sumbemân Anutugât tâtatņâ sot zuu âlip kimembut sot a patâ 24, zeņgât mâteziņan kep uņakņâ ñâi mem tarâwe. Kep zo a nâmbutņâ ziņ mân mime. A 144 tausen zeņak mime. Hânân gâbâ Yesuņâ sâņgânziņ meip, zeņak kep zo mime. ⁴A zo, ziņâ ambân sot bâliņ mân opņâ um salek ândiwe. Râmaņâ diizingi zâk sot tâtat mâme upme. Zen zo hân a zeņgâren gâbâ kândom Râma sot Anutu, zik siņgi upigât Râmaņâ tâbaziņ meip. ⁵Oi lâuziņan gâbâ sarâ den mân gemap. Zen a târârakņâ.

Sumbem a karâmbut, zeņgât den muyageip.

⁶Oi sumbemân sumbem a ñâi egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân arip. Zâk hân a zeņgât den siņgi âlip zinziņ kâtik, zo mem arip. Hânņâ hânņâ, sâk tobat ñâi ñâi, den gându topņâ topņâ, zeņgât mem arip. ⁷Zâk den yu kambâņ sâm itâ sâip, “Zen Anutu hurat kwâkņaņgâm sâm âlip kwâkņaņgâbi. Zâk hâuņaņgât den sâsâņ narâk mâte uap. Hân sumbem sot saru sot too sinņâ sâi muyageip, zâk sâm mâpâsibi.”

⁸Yatâ sâm ari kândâtņan sumbem a ñâiņâ gam zagâtņâ den itâ sâip, “Babilon kamân marirâp, ziņâ a kâmutņâ kâmutņâ diizingâne bâliņâziņaņgât um gulip nep âsagem laņ mâman a ambân op ândiwe.”

⁹⁻¹⁰Oi kândâtņan sumbem a ñâiņâ gamņâ den kambâņ itâ sâip, “A ziņ zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindiņsâm mâteziņan mo bitziņan zuugât undip mimbî, zo ko Anutugât kukņaņgât bonņâ yâmbâtņâ zo zeņgâren âsagibap. Zen Râma sot sumbem arâpņâ zeņgât mâteziņan kârâbân geim kât kârâpņandâ ziņgesei sâknam patâ nâņgâm zâimambi. ¹¹Oi kârâpņâ a zo yatâ ziņgesei, zorat kâbakņâ zo zâim zemâmbap. Zorat a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime sot a mâteziņan zuugât undip zeip, zen ârândâņ sâknam nâņgâm sirâm ñâtik nâņgâm zâimambi.” ¹²Zorat narâk zoren Anutuņâ siņgi a zen Anutugât gurumin den sot Yesugât den siņgi zo mem kâtigem ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zeņgât den.

¹³Sumbemân gâbâ den ñâi itâ nâņgâwan, “Gâ den itâ kulemgû, ‘Narâk ziren topkwap Kembu sot pâlâtâņ op ândine zâņgone mumbi, zeņgât nâņga sâtâreņjoot upap.’ Kaapumņâ itâ sap, ‘Perâkņak, zeņgât nâņga sâtâreņjoot upap. Zen nep patâziņâ tuum naņgâmņâ tap nâņgâbi. Oi orot mâmeziņaņgât bonņâ âinetâ muyageziņgâbap.”

Hânân Kembugât a gâsâzâņgobap, zorat dâp muyageip.

¹⁴Oi nâ eksa zari unumunum kâukâu muyagei egâwan. Oi unumunum kwâkņan ñâi tâip, tobatņâ a yatâ. Kâukņan a kutâ pindok ñâi tâip, zo

goide kâtnâ tuutuunâ. Biknan sâu sâtjoot mem tâip. ¹⁵Oi tirik namin gâbâ sumbem a nâinâ gemnâ unumunum kwâknan tâip, zo itâ sâm dukuip, “Gâ sâugandâ kâlamân bonnâ mânângât me. Bonnâ miminangât narâk mâte uap. A minduzingâm kâsâpânngozânngon narâk mâte uap. Kâsâpânngone hâuñâ mimbigât narâk mâte uap.” ¹⁶Yatâ sâi unumunum kwâknan tâipnâ sâunâ mem hânân bonnâ zo mânângârip.

Bâlij mâme zinjâ hâuñâ mimbi, zorat dâp muyageip.

¹⁷Oi sumbem a nâinâ tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtiknâ mem ândeip. ¹⁸Gâi sumbem a nâinâ Kembangât sinji kut nâi nâi pâpannâ zobâ gâip. Sumbem a zo, zâk Kembangât sinji nalem uunâ kârâp zorat galem op ândeip. Oi zâk bukuñâ sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuñâ itâ dukuip, “Sâugâ zorâñ hânân bonnâ mânângât nanngâ. Hânân waiñ bonnâ mârûm bâsigiap.” (Den sumbuñâ zi Anutuñâ bâlij mâme a hâuñangât tâmbetzânngobapkât sâip.) ¹⁹Sâi sumbem a bukuñandâ sâu mem kin hânân waiñ keetnâ mânângâtñâ mem Anutu um kukñangât ombon patin pâi giarip. ²⁰Oi kamân âknan ombon patin pâi giari lân kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem zeidengân patânâ op binbinñâ zo hânân gâbâ bâu biosi sâñgânñan yatâ. Oi dengân kârepñangât tengânâ ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

Kembangât kore a zinjâ kep miwe.

15 ¹Oi sumbemân sen mârât nâi egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut nâi nâi sâtjoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut nâi nâi zo âsagem nanngi Anutuñâ kukñangât op dum mân tâmbetzânngobap.

²Oi saru nâi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotnâ zeidengân. Oi a zuu kâtik sot lopio kâsa otzikâm kâtigem walâzingâwe sot a mâteziñan zuugât undip zengâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâloñ mem saru sâtñan kine zingirâwan. ³A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâm mem ândiwe,

“O Kambu Anutu, imbanâ mariñâ, orot mâmegâ zorat nanngindâ imbanâ opmap. Hânñâ hânñâ zengât a kutâ, kut nâi nâi opmat, zo târârak. ⁴Kambu, gâ nâinâ hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. Nâinâ kutkâ mân sâm âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutnâ kâmutnâ zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâuñangât nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nâmburân zagât hâkopzjoot kirâwe.

⁵Oi eksandâ sumbemân tirik namin umñâ nâi hâlâlû sâsânñ, zorat mâtâp pâronñsâm kirip. ⁶Mâtâp pâronñsâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut nâi nâi sâtjoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Zen namin

gâbâ gem gawe. Zen hâmbâziŋ kâukâu mem ândiwe. Oi dimâziŋan mâpaŋ goide kâtŋâ tuutuunâ zo zeip. ⁷Oi zuu âlipŋâ kimembut kirâwe, zengâren gâbâ nâiŋâ sumbem a nâmburân zagât zo hâkop nâmburân zagât ziŋgip. Hâkop zo goide kâtŋâ tuutuun. Hâkop umŋan Anutu ândiândi mariŋaŋgât kukŋaŋgât bonŋâ piksâm zeip. ⁸Oi namâ kâligen Anutugât âsakŋâ sot imbaŋaŋgât kaapumŋâ zo piksâm zeip. Oi sumbem a nâmburân zagât zen kut ŋâi ŋâi sâtŋoot kâmut nâmburân zagât mân muyagiwegât tirik namin zâizâiŋaŋgât mâtâp pâke kwâip.

Sumbem a ziŋâ hâkobân gâbâ kut ŋâi ŋâi hânân lokine geip.

16 ¹Namâ kâligen gâbâ den kâtik gâi nâŋgâwan. Zo sumbem a nâmburân zagât zo itâ dâzâŋgoip, “Zen âi hâkop nâmburân zagât zoren gâbâ kut ŋâi ŋâi sâtziŋoot zo lokine Anutugât kukŋaŋgât bonŋâ hânân gibap.”

²Sâi sumbem a kânok zâkŋâ âim hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei hânân giari zuu kâtikŋaŋgât undip mâteziŋan mem ândiwe sot a lopiogâren pindiŋsâwe, zen sâkziŋan use kâtik sot use kârokŋoot muyageziŋgip.

³Oi sumbem a zagâtŋâ âi kut ŋâi saruyân lokei giarip. Giari saruŋâ gilâm oip. A mumuŋaŋgât gilâm yatâ oi saru zuunâ mom naŋgâwe.

⁴Oi sumbem a karâmbuŋâ hâkobŋan gâbâ kut ŋâi lokei tooyân sot too sinŋan giari gilâm oip. ⁵Oi sumbem a too galem tâip, zâkŋâ itâ sâi nâŋgâwan, “Ga hâlâlû ândeinnâ ândiat. Tosagât hâuŋâ, zorat nâŋgindâ târârak uap. ⁶Kembugât siŋgi a sot Propete a zâŋgom gilâmziŋ tâmbetkuwegât gilâmâk ziŋgâna nimbi. Zo dâbâk otziŋgat.” ⁷Sâi Kembugât siŋgi kut ŋâi ŋâi pâpanŋan gâbâ den itâ nâŋgâwan, “Perâkŋak. O Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, hâuŋâ ziŋgat, zo dâpziŋan uap.”

⁸Sâi sumbem a kimembuŋâ zâkŋâ hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei mirâsiŋân arip. Ari mirâsiŋâ kârâp opŋâ a doŋbep ziŋgeseip. ⁹Oi a zen maanâ ziŋgeseip. Zen umziŋ melâŋ Anutu hurat kwâkŋaŋgâbigât Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi zo sâi âsageip. Oi zen umziŋ mân melâŋâwe. Buŋâ. Zen Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.

¹⁰Sumbem a bâtnâmbuŋâ zâkŋâ zuugât tâtarân hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei giari zâk sot a ambân gakârâpŋâ zengât hân boŋ zo ŋâtâtiksâm zeip. Oi a zen sâknam patâ nâŋgâm biyakŋâ nâmbâlamziŋâ hârârâŋsâmŋâ takâ zeip. ¹¹Oi sâknam sot useziŋaŋgât opŋâ Anutu, sumbem mariŋâ sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe. Oi zen umziŋ mân melâŋ ândi mâmanziŋ bâliŋâ zo mân birâwe.

¹²Sumbem a nâmburân kânokŋâ hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsiŋ takâtakâŋan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziŋâ gabigât yatâ muyageip. ¹³Oi nâŋâ eksandâ oâ lâuŋan gâbâ sot zuu kâtik lâuŋan gâbâ sot propete sarâŋâ zengât lâuziŋan gâbâ wâke bâliŋâ karâmbut, tobatziŋ kan yatâ op

gawe. ¹⁴Zo zen wâke bonjâ. Zen sen mârât top topjâ tuubigât imbanjâ zemziŋgap. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziŋgâmjâ Anutu, imbanjâ marijâ, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.

¹⁵Oi nâ den nâi itâ nâŋgâwan, “Nâ Yesu, itâ sa nâŋgânek. Zen narâknâ mân nâŋgâne kek gâbat. Zorat nâi zâk sâk bârak ândim anjun opapkât sâk pâkenjâ mem pam um gwâlâgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nâŋga sâtâreŋoot upap.”

¹⁶Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziŋgâwe. Hân zorat kutjâ Yuda denân Hamagedoŋ sâme (Niiŋ denân ko Magedoŋ bakjâ).

¹⁷Oi sumbem a nâmburân zagâtjâ hâkopŋan gâbâ kut nâi lokei sumbem kabâŋan geip. Gei tirik namin Anutugât tâtatŋan gâbâ den kâtikjâ nâi itâ sâip, “Mârum âkap.” ¹⁸Hânpan sot kaŋkundunduŋ sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriŋ patâ nâi meip. Wâriŋ yatâ zo mârumŋan mân meip. ¹⁹Oi kamân patâ zo âbâŋgoi karâmbut oip. Oi hânjâ hânjâ a zeŋgât kamân patâ giligâlaksâip. Babiloŋ kamân patâ zo yatik Anutu kukŋaŋgât op tâmbetkoip. ²⁰Oi saruyân tâunanân zo aksik âbâŋgum saruyân geiwe. Oi hânân bakjâ zen âbâŋgum naŋgâwe. ²¹Oi sumbemân gâbâ sumbem tipjâ patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzâŋgoip. Zâŋgoi Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe. Sumbem tipjâ zo gem tâmbetzâŋgoip, zorat op sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.

Ambân nâi zuu kuriŋ kwâkŋan tâip.

17 ¹Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zeŋgâren gâbâ nâiŋjâ ga itâ dâtnogip, “Gâ gâna mâtâp ambân patâ too doŋbep naŋgâmŋan ândimap, zo tirâp gobat. Tirâp gomjâ hâuŋâ mimiŋaŋgât den dâgobat. ²Hân a kutâ ziŋ ambân zo zâkkâren gam zâk sot laŋ mâman upme. Oi hânjâ hânjâ a zen zâk sot bâliŋ op um gulip upme.”

³Yatâ dâtnom diinigi Kaapumjâ tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân kâtikŋan ambân nâi zuu kuriŋ kwâkŋan tâip. Zuu zorat sâkŋan kot bâliŋjâ top top zeip. Oi zuu zo kâukjâ nâmburân zagât. Gooŋjâ bâzagât. ⁴Oi ambân zo hâmbâjâ kâmbum sot kuriŋjâ mem ândeip. Oi neuleŋjâ sâŋgân zâizâiŋ zo sâkŋan dâp op zeip. Oi bikŋan hâkop goide kâtjâ tuutuŋ tâip. Oi hâkop zorat umŋan kut nâi nâi sumun kârok piksâm zeip. ⁵Ambân zorat mâteŋan den sumbuŋjâ itâ zeip, “Laŋ mâme ambân zeŋgât patâziŋjâ sot hân kwâkŋan bâliŋ top top zorat mamjâ. Babiloŋ kamân patâ, nâ.” Den yatâ zo mâteŋan zeip. ⁶Oi ambân zo Anutugât ŋiŋgi a sot Yesugât ŋiŋgi den mem ândine zâŋgowe, zeŋgât gilâm nemjâ um gulip oi egâwan. Zo ekjâ nâ imbanjânâ buŋ oip.

Zuu kâukjâ nâmburân zagât, zorat den.

⁷Yatâ ua sumbem aŋjâ itâ mâsikânigip, “Gâ wangât nâŋgâna imbanjâ uap? Nâ ambâŋgât topjâ sot zuu kâukjâ nâmburân zagât sot gooŋjâ

bâzagât, zorat topŋâ dâgoga nâŋgâ. ⁸Zuu kâtikŋâ egin, zo mârur ândeipŋâ narâk ziren mân ândiap. Oi zâk bet simân gâbâ kopgam tâmbet agoagoŋ kâtikŋan geibap. Zuu zo mârur ândeip. Oi narâk ziren mân ândiap. Oi bet gâbapkât a hânân ândie, zen ekŋâ sâm âlip kwâkŋanġâbi. Zen kutziŋâ hân muyageibân gâbâ ândiândigât ekabân mân kulemgune zeip, a zo, ziŋâ yatâ upi.

⁹Zi a nâŋgânâŋgânootŋâ den zi nâŋgâm kwâtâtibap. Zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zo bakŋâ nâmburân zagât. Bakŋâ zoren laŋ mâman ambân zo tâtat mâme opmap. ¹⁰Oi zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zoren zen a kutâ nâmburân zagât. A kutâ bâtnâmbut, zen buŋ urâwe. Ŋâi ândiap. Oi ŋâi gâtâm muyagibap. Zâkŋâ muyagemŋâ narâk pânġkânok ândibap. ¹¹Zuu mârur ândeip, oi narâk ziren mân ândiap, zâk a kutâ nâmburân zagât zeŋgâren târokwâi nâmburân karâmbut upi. Oi tâmbet agoagoŋan geibap.”

Gooŋâ bâzagât, zorat den.

¹²“Gooŋâ bâzagât egin, zo a kutâ bâzagât. Narâk ziren mân op ândie. Gâtâm âsagibi. A kutâ nepziŋâ topkwapŋâ narâk pânġkânok zuu sot a kutâ op ândibi. ¹³A zen umziŋ kânogâk zeï zuugât kore op kâwaliziŋ bikŋan pam ândibi. ¹⁴Oi Râma sot kâmbam kumbi. Oi Râma zâk kâtigem zâŋgom kâbakzeziŋgâbap. Wangât, Râma zâk a kutâ sot a zâizâiŋ aksik patâ walâziŋgâm Kembu patâ op kinzap, zorat. Oi a kâmut zâk sot tâtat mame upme, zen gâsum sâlâpzâŋgoip. Oi zen zâk sot pâlâtâŋ op kâtigem ândie.”

Ambângât den.

¹⁵Sumbem aŋâ den yatâ sâmŋâ târokwap dâtnogip, “Laŋ mâman ambân too doŋbep naŋgâmŋan ândei eksat. Too zorâŋ a hânŋâ hânŋâ sot a sâk tobat ŋâi ŋâi sot den gându ŋâi ŋâi. ¹⁶Oi a kutâ bâzagât zen sot zuu ârândâŋ laŋ mâman ambân zo kâsa okŋanġâm hâmbâ gakâŋâ bekŋan mem naŋgâne sâk bârak tâi sunumŋâ nemŋâ siŋitŋâ kârâbân une simbap. ¹⁷Oi zo yen mân upi. Anutuŋâ umziŋan den zo pâi diŋâ lum um kânok oi zuu kore okŋanġâm kâwaliziŋ bikŋan pam ândine Anutuġât den bon upap. ¹⁸Oi ambân eksat, zo kamân patâ. Zâk hân dâp a kutâ otziŋgi kore okŋanġâbigât imbaŋâ zemŋâŋgap.”

Babilon kamân giligâlaksâbap, zorat den.

18 ¹Oi sumbemân gâbâ sumbem a ŋâi gâi egâwan. Zâk kâwaliŋâ imbaŋâ zemŋanġip. Hânân gem gâi âsakŋandâ doŋbep âsagem zeip. ²Zâk den kâtikŋâ den sâm sâip, “Babilon kamân patâ giligâlaksap. Wâke zeŋgât kamân uap. Wâke bâliŋâ zoren âi tâtat mâme upi. ³Zoren nii bâliŋâ top top,

zenġat kamân uap. Kamân mâirâp ziġâ hân dâp a zen waiġ too ziġġâne nem um gulip op ârândâġ laġ mâman urâwe. Oi hânġat a kutâ zen kamân zoren gam bâliġâ nep tuum ândiwe. Oi hân dâp aġġâġwanġâ a zen kamân zorat sikumġat aġġâġwanġâ op sikumziġoot urâwe. Zorat opġâ giligâlaksap.”

Kamân patâ Anutugât sâtkât giligâlaksâbap.

⁴Sumbemân ġâbâ Kembangât den kâtikġâ itâ âsagei nânġâwan, “Arâpnâ, zen kamân zo birâm âinek. Zen zoren ândim bâliġâziġ betziġan mimbegât. Oi kut ġâi sâtġoot zenġâren zâibapkât. ⁵Kamân zorâġâ bâliġâ kwâkġan kwâkġan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuġâ tosaġġâġat sap. ⁶Kamân mâirâp ziġ bâliġ otziġġâwe, yatik otziġġâbi. Oi hâuġâ zo walâm otziġġâbi. Ziġâ too kâtik ziġġâne niwe. Zenġoot too kâtik kâtikġâ ġâi ziġġâne nimbi. ⁷Zen zâizâiġ op sii nalem kep kâmam tuum ândiwe, zorat dâp yatik sâknam sot umbâlâ muyageziġġâbi. Ziġâ umziġan itâ sâme, “ġâiġâ mân walâniġġâbap. Um âlebân ândim zâinat.” ⁸Yatâ sâmegât sirâm zorenâk kut ġâi ġâi sâtġoot zenġâren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlâ sot pu. Oi kârâpġâ kut ġâi ġâi sem kamân zo ârândâġ simbap. Oi Kembu Anutu, zâk imbaġâ mariġandâ tosaziġâ mâkâbap.

Kamân zo sei a ziġ ekġâ umbâlâ upi.

⁹Oi hânġat a kutâ, zen kamân zorat mâirâp zen sot laġ ândiândiġ op sot bâliġâ sot sii nalem kep kâmam op ândiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakġâ zari ekġâ umziġ bâlibap. Umbâlâ op isebe. ¹⁰Zen kamân zorat hâuġâġâġat keġġat op kârebâk kin itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, Babilon kamân kâtikġâ, ġâ hâuġâ kegâk muyageġigap.”

¹¹Aġġâġwanġâ a kamânġâ kamânġâ, zen sikumziġ ġâiġâ sânġân mimbap sâm isem umbâlâ upi. ¹²Sikum âlip top top itâ aġġâġwanġâ urâwe. Goide kât, kât, kwâlak sânġân patâ, sânġum neuleġoot kuriġâ sot kâmbum, nak, bâu patâ Elepangât goonâ. Oi kut ġâi ġâi nakġâ tuume sot kâtġâ tuume. ¹³Nalem wârânġoot topġâ topġâ sot too hitomġoot topġâ topġâ, waiġ too, kelâk, nalem top topġâ sot râma, makau, biosi, a lalaġ sot kore a ambân. Kut ġâi ġâi zo sânġân zâizâiġ yatâ aġġâġwanġâ urâwe. Aġġâġwanġâ a ziġâ kamân zorat marirâpġâ zenġât itâ sâbi, ¹⁴“Bonġâ muyaginat sâm ândime, zo buġ op naġġap, Oi sândokġâ zo buġ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziġġâbap.”

¹⁵A kut ġâi ġâi aġġâġwanġâ op kât sikumziġoot urâwe, zen kamân zorat hâuġâġâġat keġġat op kârebân kin isem umbâlâ op itâ sâbi, ¹⁶“Yei, yei, kamân patâ, ġâ pet hâmbâ neuleġoot mem ândein. Oi neule top topġâ sânġân zâizâiġ zo kegâk buġ uap. Kut ġâi ġâi zo kek tâmbetkum nânġap.”

17-18 Oi wanġa mariŋa sot wanġa galem a sot wanġa nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakŋa zari ekŋa kârebân tapŋa isem umbâlâ opŋa sâbi, “Kamân patâ itâ zo mân taap.”
 19 Zen umbâlâ opŋa suundum âlat amit âgirâp op itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, gâgât op wanġa mariŋa zen kât sikumziŋoot urâwe. Kamân zi sip kânok tâmbetkuap.”

Kamân patâ zo hirîŋsâm balo op zimbapkât sâsâŋ.

20 “Sumbemân ândie, zen sâtâre upi. Anutugât siŋgi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtâre upi. Kamân patâ zorat mâirâpŋa ziŋâ bâlîŋ otziŋgâwe, tosa zorat hâuŋa Anutuŋa ziŋgap. Zorat sâtâre upi.”

21 Den yatâ muyagei sumbem a imbaŋaŋoot ŋaiŋa kât patâ ŋai mem zaatŋa lum pâi saruyân giari ko itâ sâip, “Babiloŋ kamân patâ zo yatik kâbakŋibap. Oi buŋ op kwâtâtibap. 22 Kep kâmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap. 23 Oi kârâp âsakŋandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân miangânam kwamit mân âsagibap. Anġâgwanġa a zoren ândiwe, zen hân toren toren zeŋgât walâziŋgâm zâizâiŋ op ândiwe. Kamân zorat kware suŋa zorâŋ hân dâp a umziŋ gulipkoip. 24 Propete a sot Anutugât siŋgi a hân dâp zâŋowe, zeŋgât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okŋaŋip.”

Sumbemân sâtâre utne Yohaneŋa nâŋgip.

19 1 Oi sumbemân a kâmut patâ zen sâtâre utne kwamit nâŋgâwan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakŋa sot imbaŋa zo Anutuniŋ, zâkkâren ziap. 2 Zâkŋa kamân zorat tosa hâuŋaŋgât nep tuugi bonŋa sot dâp opmap. Laŋ mâman ambân zâkkât kamân mâirâp, ziŋ hân dâp a zen sot laŋ ândinetâ ko tâmbetzâŋgoip. Zeŋgât tosaziŋaŋgât hâuŋa ziŋgip. Oi Anutugât kore arâp zâŋgone muwe, zorat tosa zo mâkâm ziŋgip.”

3 Yatâ sâmŋa dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat kâbakŋa zâim zemâmbap.” 4 Oi a patâ 24 sot zuu âlipŋa kimembut zen neule tâtatŋan tâip, Anutu, zâkkât kiŋ topŋan gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâkŋak. Anutu sâm mâpâsinâ.” 5 Oi tâtatŋan gâbâ den ŋai itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâiŋ sot gigiŋ, zen Kembu hurat kwapŋa sâm âlip kwâkŋaŋgânek.”

Râmagât sâtâre.

6 Oi sumbemân a ambân doŋbep patâ sâtâre utne kwamitŋa nâŋgâwan. Zo too sâmbon kwamiragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nâŋgâwan, “Oe, Kembu Anutuniŋa kembu otniŋgâmap. 7 Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâkŋaŋgânat. Oi Râma ambân mimbam uapkât

sâtäre patâ muyagibap. Râmagât ambân singiñâ, zâk târâkbârâk uap. ⁸Zâk sâŋgum kâukâu mem ândibapkât nâŋgâŋgip.” (Sâŋgum kâu zirâñâ Anutugât siŋgi a zeŋgât orot mâmezijâ târârak.)

⁹Oi sumbem aŋâ den ñâi itâ dâtnogip, “Kembuñâ itâ sap, ‘Gâ itâ kulemgu. Râmagât sâtäre op sii nalem nimbígât zop sâip, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap.” Yatâ sâmñâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den bonñâ.” ¹⁰Yatâ dâtnogi nâ kiŋ topñan gei mâpâsibam ua kwâkânim itâ sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ. Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime, zeŋgât bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topñâ sâm muyamuyage, zo Kaapungât nep.”

Yohanenâ Yesu sot arâpñâ ziŋgirip.

¹¹Oi nâ eksandâ sumbem pâroŋsâi biosi kâukâu ñâi tâi egâwan. Oi kwâkñan tâip, zâkkât kutñâ sâi bon opmap sot sâi âsagemap. Zâk tosa hâuŋgât nep tuugi târârak opmap. Bâliŋ mâme a zen kâmbamñâ zâŋgomap. ¹²Siñâ toren toren tobatñâ kârâp bâlam yatâ. Kâukñan a kutâ pindok doŋbep taap. Oi sâkñan kutñâ kulemgoi ziap, zo zikñik sâlâpkum nâŋgâmap. ¹³Oi hâmbâ kârep zo gilâm saŋgonsaŋgonñâ mem ândiap. Oi kutñâ sâme, zo Anutugât sât. ¹⁴Oi eksandâ ari sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutñâ kâmutñâ zen biosi kâu kwâkñan tap moliwe. Hâmbâziŋ kâu timan âlipñâ yatâ. ¹⁵Oi zâkkât lâuñan gâbâ sâu sâtŋoot kopgâmap, zorâñâ a zâŋgom kâbakŋezingâmap. Oi tân kâtikñâ mem ândim a kâmutñâ kâmutñâ, zeŋgât a kutâ op galem otziŋgâmap. Oi waiŋ bonñâ omboñan pam kwândâline tooñâ geimap, zâk yatik kâsarâpñâ zâŋgomap. Anutu, imbañâ mariñâ, zâkkât kukŋangât op yatâ otziŋgâmap. ¹⁶Hâmbâñan sot sooñan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâiŋ zeŋgât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâuñandâ kâsarâp zâŋgobap.

¹⁷Oi eksandâ sumbem a ñâi maayân kiri egâwan. Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe, zen aksik den kâtik sâm dâzângoip, “Ganek. Anutuñâ sâi nalem patâ muyagibâmapkât ga mindunek. ¹⁸A topñâ topñâ zeŋgât sunumziŋ nimbi. A kutâ sot a sâtñâ kâwaliziŋoot, a patâ sot kore mâman a, a zâizâiŋ sot gigiŋ ârândâŋ mune sunumziŋ nimbi. Oi biosiziŋ yatâ munetâ sunumziŋ nimbi.”

¹⁹Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a gakârâpziŋ mindune ziŋgirâwan. Zen Biosi kâu kwâkñan tâmap sot a gakârâpñâ kâsa otziŋgânam gawe. ²⁰Oi zuu kâtikñâ sot propete sarâñâ zet kâmbamân loreitâ gâsuzikâwe. (Mârum propete a sarâñâ zuu kâtikŋangât mâteñan sen mârât top top tuum a zuugât undip mâteziŋan zeip sot a lopiogâren pindiŋsâwe, zen um gulip kwatziŋgip.) Oi zet gâsuzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane geiwet. ²¹Oi nâmbutñâ ko biosi kâukâu kwâkñan

tâip, zo lâunjan gâbâ sâunâ gam zângom nanġip. Oi nii ziŶâ gamŶâ sunumziŶ nemŶâ âkon urâwe.

SataŶ tâk namin pambi.

20 ¹Oi sumbemân gâbâ sumbem a ŶâiŶâ gem gâi egâwan. Oi zâk simgât mâtâp dooŶgudooŶgunâ sot tâk kâtikŶâ patâ mem gem gâip. ²Oi zâk oâ, mulum sâŶŶiŶâ, wâke zeŶgât patâziŶâ, SataŶ, zâk gâsumŶâ saamŶâ kendon 1 tausen tângân zimbapkât AnutuŶâ sâm pindip. ³Sâm pindâm simân kâbakŶei giarip. Giari mâtâp kâtikŶâ dooŶgumŶâ mâtâp sâbânâ mâtâp tuum dooŶgoip. Oi aŶâ aŶâ dum um gulip mân kwatziŶgâm yenâk zem zei kendon 1 tausen âkâbapkât sâm pindip. Âki olaŶne gam narâk pânĶkânok ândibap.

A kândom zaatpi, zeŶgât den.

⁴Oi zorenâk neule tâtatŶâ tap ari egâwan. Eksandâ a gamŶâ tâtatŶâ kwâkŶan tarâwe. Zen a tosaziŶaŶgât den sâm kwâkâbigât sâm ziŶip. Oi a nâmbutŶâ mârum Yesugât opŶâ sot Anutugât den mem ândiwe, zorat opŶâ gânduziŶ mânânĶârâwe, zeŶgât um dâpziŶ egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot zâkkât lopio mân mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziŶan sot bitziŶan mân mem ândiwe. ZeŶgât um dâpziŶ ziŶĶirâwan. Oi a zen sâkziŶ gwâlâ utne ziŶĶirâwan. Oi zen Kristo sot a ambân kembu otziŶgâm ândine kendon 1 tausen âkâbap. ⁵MumuŶâ nâmbutŶâ, zen ko mân zaatŶâ kendon patâ 1 tausen âkâbapkât mambât zimbi. Zaatne ziŶĶirâwan, zo zaatzaat kândom. ⁶Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zeŶgât nânĶa sâtâreŶoot upap. A zo târârak ândie. A yatâ zo mumuŶâ zagâtŶâ mân tâmbetzâŶgobap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon patâ 1 tausen âkâbap.

SataŶŶâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziŶgâbap.

⁷Oi kendon patâ 1 tausen âki SataŶ tâk olaŶne tâk namin gâbâ kopgâbap. ⁸KopgamŶâ a kâmutŶâ kâmutŶâ hân dâpŶâ um gulip kwatziŶgâbam âibap. Oi a kâmutŶâ Gogo sot Magogo zo minduziŶgâm um gulip kwatziŶĶi kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân doŶbep, mân sâlâp zâŶgozâŶgoŶ yatâ. TenĶâziŶ saru sak yatâ. ⁹Zen gamŶâ hân gânduŶ lâŶ pitâm zem sipzâŶgowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umŶandâ gâsumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne sumbemân gâbâ kârâp gei ziŶĶesibap. ¹⁰Oi um gulip kwatziŶgâm ândeip, SataŶ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarâŶâ zet mârum kâbakŶezikâne gei ândiwet. Zoren ârândân Ŷâtik sirâm sâknam patâ nânĶgâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuŶâ mimi.

¹¹Oi nâ neule tâtatŶâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkŶan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buŶ urâwet. ¹²Oi a muwe, a zâizâiŶ sot

gigiŋ, zen aksik tâtatŋâ zorat topŋan kine ziŋgirâwan. Kine ekapŋâ ekapŋâ mem mâbâlakŋiwe. Oi ekap ŋâi mâbâlakŋiwe, zo ândiândi kâtikkât siŋgi a zengât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziŋangât den ekabân mârum kulemuwe, zo ekŋâ zengât den sâm kwâkâwe. ¹³Oi saruyân a mumuŋâ ziwe, zo Anutuŋâ sai aksik zaat gawe. Oi a mumuŋâ zen mumuŋâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuŋâ zen ândiândizizŋangât topŋâ sâmŋâ hâuŋâ melân ziŋgip. ¹⁴Oi mumuŋâ sot mumuŋ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigeiŋ, zo mumuŋâ zagâtŋâ uap. ¹⁵A ambân zen kutziŋâ ândiândi kâtikkât siŋgi a zengât ekabân kârum mân muyagemŋâ kârâbân zâmbane geiwe.

Hân sot sumbem uŋakŋâ muyagibabot.

21 ¹Oi nâ hân sot sumbem uŋakŋâ zikirâwan. Sumbem sot hân sâŋgiŋâ, zet buŋ urâwet. Oi saru zâk yatik buŋ oip. ²Oi tirik kamân, Yerusalem uŋakŋâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân ŋâi ayân pânam neule okŋangâme, yatâ oi egâwan. ³Oi neule tâtatŋan gâbâ den kâtikŋâ ŋâi nâŋgâwan, “Ek. Anutuŋâ a zen sot ândibap. Zâkŋâ a ambân osetziŋan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpŋâ op ândibi. ⁴Anutu zikŋik zen sot ândim sinziŋ tooŋâ saŋgori zagâtŋâ mân isebe. Narâk zoren mumuŋâ mo âgirâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut ŋâi ŋâi sâŋgiŋâzo buŋ op naŋgâbap.”

⁵Oi tâtatŋan tâip, Kambu, zâkŋâ itâ dâtnogip, “Nâŋgâ. Nâ sa kut ŋâi ŋâi uŋakŋâ muyagiap.” Yatâ sâmŋâ sâip, “Gâ kulemu, ‘Den zi, den bonŋâ.’” ⁶Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuuy, zo mârum âkap. Nâ kâdom sot bet. Nâ kut ŋâi ŋâi top kwâkwat sot tuum naŋgânangân. Ŋâi zâk toogât nâŋgi nâ ândiândi too sinŋan gâbâ too aam pinda nimbap. Too zo sâŋgân buŋ. ⁷Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zâk too zo nimbap. Oi nâŋâ zâkkât Anutuŋâ ândia zâkŋâ nagât nannâ op ândibap. ⁸Ka keŋgât upme sot Kembugât den mem birâbirân, kâmbam ku, laŋ mâman a ambân, kware suŋâ a, lopio hurat kwâkŋangâme, sot den sarâ sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim zâimambi. Sim kârâbân geigeiŋ, zorâŋâ mumuŋâ zagâtŋâ.”

Yerusalem kamân uŋakŋâ sumbemân gâbâ gibap.

⁹Oi sumbem a nâmburân zagât hâkopziŋan kut ŋâi ŋâi sâtŋoot piksâi mem kirâwe, zengâren gâbâ ŋâiŋâ nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, “Gâna Râmagât ambân siŋgi tirâpgobâ.” ¹⁰Oi Kaapumŋâ diinim um bâbâlaŋ kwatnigi Sumbem aŋâ diinim bak kârep ŋâi tâip, zoren zâim tirik kamân Yerusalem, sumbemân Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi egâwan. ¹¹Anutugât neule âsakŋandâ kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât neule âsakŋâ âlipŋâ zo yatâ zorâŋâ tâip. ¹²Kamân zo poŋ patâ saane haamgum kirip. Poŋ zo mâtâp kubigâwe, zo kiin zagât. Oi hâŋgi kiin zagât. Oi

mâtâp zorat kwâkŋan sumbem a kiin zagât tarâwe. Oi hângiyân Isirae a kâmut kâmutŋâ kiin zagât, zeŋgât kutziŋ zeip. ¹³Oi mirâsiŋ takâtakâŋan mâtâp karâmbut zeip. Oi mirâsiŋ geigeiŋan mâtâp karâmbut zeip. Oi torengeŋ mâtâp karâmbut zeip. Oi torengeŋ mâtâp karâmbut zeip. ¹⁴Oi poŋ topŋan kât tandâ kiin zagât kin arip. Oi tandâ kiin zagât zoren Râmagât Aposolo kiin zagât zeŋgât kutziŋâ zeip.

Yerusalem kamân uŋakŋaŋgât tobatŋâ.

¹⁵Sumbem a den dâtnogip, zâkŋâ tân ŋâi goide kâtŋâ tuutuŋâ mem kirip. Tân zorâŋ kamângât poŋ sot mâtâpŋâ zorat dâp mem kirip. ¹⁶Kamân zo muruk toren toren kimembut. Parâŋâ sot binbinŋâ sot kârepŋâ, zo dâbâk. Sumbem aŋâ tân mem kamân haamgum âim dâpkwâip. Teŋgâŋâ 2 tausen 4 handeret kilometa oip. Parâŋâ binbinŋâ sot kârepŋâ, zo dâbâk oip. ¹⁷Tân mem ândeip, zorâŋ poŋân pâi 66 kilometa oip. Aŋâ dâp tuumen yatik sumbem aŋâ mem ândim kamân zo dâpkwâip.

¹⁸Poŋ zo kât kâukâu neuleŋoot, zorâŋ tuuwe. Oi kamân zo goide kâtŋâ tuutuŋ. Kât tobatŋâ belo yatâ oip. ¹⁹Poŋ tandâ kât sâŋgân zâizâiŋâ kulem ŋâi ŋâi tuutuŋ. Tandâ kânok, zo kât kâu tobat belo yatâ zorâŋ tuutuŋ. Kât zorat kutŋâ Yaspa. Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlâ, zorâŋ tuutuŋ. Kât zorat kutŋâ Sapaia. Kât tandâ karâmbuŋ, zo kât kâuŋâ tuutuŋ. Kât zorat kutŋâ Agate. Kimembuŋ, zâk kât kulemŋâ mâpot tuutuŋâ. Kât zorat kutŋâ Emeraldi. ²⁰Kât tandâ bâtnâmbuŋ, zo kuriŋ sot kâuŋâ mâpot tuutuŋâ. Kât zorat kutŋâ Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok, zo kât kuriŋandâ tuuwe. Kât zorat kutŋâ Konelian. Kât nâmburân zagât, zo gimbaŋandâ tuutuŋ. Kât zorat kutŋâ Krisolait. Oi tandâ nâmburân karâmbuŋ, zo kât kâmbumŋâ tuutuŋâ. Kât zorat kutŋâ Berili. Tandâ nâmburân kimembut, zo kât gimbaŋoot mâpot tuutuŋ. Kât zorat kutŋâ Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân sot gimbaŋâ mâpot tuutuŋâ. Kât zorat kutŋâ Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo kât deŋgop kuriŋ yatâ zorâŋ tuutuŋ. Kât zorat kutŋâ Haiasinti. Tandâ kiin zagât, zo kât kuriŋ tobat ŋâi zorâŋ tuutuŋâ. Kât zorat kutŋâ Ametisi. ²¹Hâŋgi mâtâp kiin zagât, zo kaiput ŋilip patâ ŋâi zorâŋ tuutuŋâ. Hâŋgi ŋâi ŋâiŋâ zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamângât mâtâp, zo goide kât âlipŋâ belo yatâ zorâŋ tuum âiwe.

²²Kamân zoren tirik namâ ŋâi mân tâi egâwan. Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, zâkŋâ tirik namâziŋ uap. Oi Râma zâk ârândâŋ. ²³Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakŋâ uap. Oi Anutugât neule âsakŋâ kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakŋâ mo kâin sot mirâsiŋ âsakŋâ, zorat mân sâbi. ²⁴Hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, zen Râmagât âsakŋan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut ŋâi ŋâi neuleŋoot zo kamân zoren mem âibi. ²⁵Kamân zoren mân ŋâtiksâbapkât kamân zorat poŋ mâtâp zo mân

doonḡubi. ²⁶Hân dâp a kâmutḡâ kâmutḡâ, zen kut ḡâi hurat kwapme, hikpârâkḡoot, neule âkḡaleḡoot, zo mem kamân zoren zâibi. ²⁷Oi kut ḡâi ḡâi sumunḡâ zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliḡâ upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârum ândiândi kâtikkât siḡi sâip, kutziḡâ Râmagât ekabân ziap, zo zenjak kamân zo bagibi.

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.

22 ¹Oi sumbem aḡâ ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipḡâ. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatḡâ gobetḡan gâbâ takâm gemap. ²Takâm gemḡâ kamân tânâmḡan gemap. Oi too nâmbut nâmbut mâtâp ziap. Too sâtḡâ toren toren zoren ândiândi nakḡâ kin ariap. Nak zorat bonḡâ top topḡâ kiin zagât. Bonḡâ zorâḡ kâin dâp muyagem hululunsâmap. Oi hân dâp a zen nak iinḡâ zo mem âlipziḡ upi. ³Kamân zoren kut ḡâi ḡâi bâliḡâ mân zimbap. Oi Anutu sot Râma, zekât a kutâ tâtatḡâ zoren muyagei arâḡḡâ zen zoren kore okḡangâm ândibi. ⁴Oi zâkkât si sâḡgânḡâ ek ândibi. Oi mâteziḡan zâkkât kutḡâ zo zimbap. ⁵Kamân zoren mân ḡâtiksâbap. Oi karâp âsakḡâ mo maagât mân sâbi. Kembu Anutuḡâ maa yatâ âsageziḡgâbap. Oi kamân mâirâp zen a kutâgât nep tuum ândim zâimambi.

Sumbem aḡâ Yohane den dukui pindiḡsâm mâpâsibam oip.

⁶Sumbem aḡâ itâ sâm dâtnogip, “Den zi bonḡâ, Kembu Anutuḡâ sâi Kaapumḡâ Propete a lâuziḡan den pâi sâwe. Oi Kembuḡâ sumbem aḡâ sâḡgonnogi kore a gakâḡâ zen kut ḡâi ḡâi kek âsagibap, zorât diḡâ nâḡgâbigât kut ḡâi ḡâi zi tirâḡgogan. Kembu zâkḡâ itâ sap, ‘Nâ kek gâbat.’”

⁷Ḳâi zâk ekap ziren den sumbuḡâ kuleḡgoi ziap, zo mulunâk mem ândei zâkkât nâḡga sâtâreḡoot upap.

⁸Oi Yohane, nâ kut ḡâi ḡâi zo ek nâḡgâmḡâ sumbem aḡâ kut ḡâi ḡâi zo tirâpnogip, zâkkât kiḡ topḡan ge pindiḡsâm mâpâsibam orâwan. ⁹Yatâ ua ko kwâkânim sâip, “Yatâ mân upan. Nâ kore a bukugâ. Propete a sot bukurâpkâ zengât buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunâk mem ândibi, zengât buku. Gâ Anutuyâk mâpâse.” ¹⁰Yatâ sâḡmḡâ itâ dâtnogip, “Ekap zirat den sumbuḡâ zo mân doonḡuban. Den zo bon upapkât narâk wâtâp uap. ¹¹Zorat bâliḡ mâme a zâk bâliḡ upâ sâm op ândibap. Oi a sumunḡâ ḡâi sumun upâ sâm op ândibap. Oi a târârak ḡâi târârak ândibâ sâm ândibap. Oi um hâlâlû ândimapḡâ um hâlâluyâk ândibâ sâm ândibap.

¹²“Nâḡgâ. Kembu nâ kek gâbat. Nep tuume, zorat dâp sâḡgân mimbigât mem gâbat. ¹³Nâ kândom sot bet. Nâ topḡâ sot kwakḡâ. Top kwâkwatḡâ sot tuum kwâkâkwâkâḡâ.”

¹⁴Hâmbâziḡ saḡgon kubikme, zengât nâḡga sâtâreḡoot uap. Zen sâm ziḡi kamân zoren bagim ândiândi nak bonḡâ nimbi. ¹⁵Kamân âkḡan

ândibi, zen ko a wâu ulin yatâ, kware suŶâ a, a ambân laŶ ândiândiŶ sot lopio hurat kwapme, kâmbam kume sot sarâ den mem âkŶâlem ândime.

YesuŶâ diiniŶgâmap.

¹⁶“Yesu nâ sumbem anâ sâŶgongua zâkŶâ kâmut gakârâpnâ den zi sâm muyagem ziŶgip. Nâ Dawidigât kiun sot kâmŶâ. SâŶgelak patâ âsagei zâkkât haŶsâbâ sâi tâkap sâme, zo nâ.

¹⁷KaapumŶâ sot nâgât siŶgi ândime, zen nâgât itâ sâme, ‘Gâ gâban.’ Oi Ŷâi zâk den zo nâŶgâbapŶâ yatik sâbap, ‘Gâ gâban.’ Ŷâi zâk toogât nâŶgâm ziren gâbap. Ŷâi zâk zorat okŶaŶgap oi ko ândiândigât too sâŶgân buŶ pinda nimbap.”

YohaneŶâ girem sâip.

¹⁸Ekap ziren den kânŶan kulemguan, zo sâlâpkum nâŶgâbi, zen girem dâzâŶgobâ. A ziŶ umziŶaŶgât op den Ŷâi târokwapî, a zo AnutuŶâ kut Ŷâi Ŷâi sâtŶoot ekap ziren kulemguan, zoren târokwatziŶgâbap. ¹⁹Oi a ziŶ den sumbuŶâ zi sâm gulipkubi, a zo, zeŶgâren AnutuŶâ ândiândi nakkât bonŶâ sot tirik kamâŶgât siŶgi den zo yatik sâm gulipkubap.

Den murukŶâ.

²⁰Den zi sâm muyagiwe, zo tânguapŶâ itâ sap, “Kembu, nâ kek gâbat.” “PerâkŶak. Kembu Yesu, gâ gâban.”

²¹Kembu Yesugât um lumbe zeŶgâren zâi zem zimbap. PerâkŶak. Zo yatik.